

ÖZELLEŞTİRMELER VE İŞÇİ SINIFI: “DÜNYA YERİNDEN OYNAR, ÇALIŞANLAR BİRLİK OLSA”*

Ali E. BİLGİN**

1- Giriş

Özelleştirme, belki de Türkiye’de üzerinde en fazla söz söylenen, yazılan, panel, yapılan, toplantı düzenlenen bir “konu”. 1980 sonrasında, 150’yi aşkın yerli kitap bu konuya hasredilmiş bulunuyor.¹ Makaleleri, toplantı sonuç notlarını, broşürleri eklediğimizde küçümsenmeyecek bir kağıt yığını ile karşı karşıya bulunuyoruz.

Nicelik bakımından, sermaye sınıfının ve örgütlerinin özelleştirmeyi toplumun bütününde benimsenir kılmak için harcadığı enerjiyle kıyaslanmasa da, özelleştirmenin dolaysız olarak hedef aldığı işçi sınıfı örgütlerinin kitap, broşür, bildiri, biçimindeki yayınları, yapılan toplantıların notları vb. küçümsenecek boyutta değildir.

Denilebilir ki, işçilerin muarız veya mağdur olduğu ama onu dolaysız olarak ilgilendiren hiçbir konuda, sınıf örgütleri, bu kadar yaygın “araştırma” yaptırmamış, eser yayınlamamış, toplantı düzenlememiş, “bağımsız yargıyı” yani mahkemeleri bu kadar meşgul etmemiş, nihayet bu kadar şikayet eder bir mevkiye sahip olmamışlardır.

Ne yazık... Bütün bu çalışmaların ortaya koyduğu sonuçların “tesirini” artıracak, yegâne silah olan sınıfın kitlesel gücü bir türlü seferber edilememiştir! Çok sayıdaki “araştırmanın” veya “geçimini” sınıftan sağlayan akademisyenlerin çalışmalarından seferberlikten vazgeçilmesi gibi bir sonuç çıktığı veya böyle bir sonuç çıkması için “araştırmalar” yaptırılmış olabileceği sorununun burada ele almayacağız.

Ama şu kadarını söyleyelim ki, işçi örgütlerinin, en başta sendikaların, tarihleri boyunca en fazla basılı kağıdı özelleştirmeye ayırmaları, sorunun çapının büyüklüğünü göstermektedir; işçilerin “aydınlatılmasının” zaruretini ve diğer sınıflar ile hükümetler

* SEKA Kocaeli Mitingi 1 Kasım 1998, sloganlarından, Milliyet, A. Özsever 2 Kasım 1998

** İktisatçı

1 Konuyla ilgili kapsamlı bir araştırmada bu sayının yükseleceği görülecektir.

karşısında bir görüşe sahip olmanın baskısı altında kaldıklarını göstermektedir.

İşçi örgütlerinin, basılı kağıt faaliyetinin, parmakla sayılacak kadarı dışında kalan büyük kısmının temel özelliği, özelleştirmeyi "bir iktisat politikası aracı" olarak ele almış olmasıdır. Çalışmaların küçümsenmeyecek bir kısmında özelleştirmeyi olumlayan, "akıl vermeyi görev addeden" bir tutum alındığı görülmektedir; sendikaların "zaruret haline gelmiş özelleştirmelerin" tamamlamasında daha işlevsel olabileceğine yönelik, "çalışma barışını koruyan" "sağduyulu" öneriler vardır.²

Yayınların bu büyük kısmında temel özelleştirmeleri icra eden devlet aygıtının adeta eleştiriden muaf tutulduğunu, tarafsızlık mertebesinde ele alındığını söyleyebiliriz. Eleştiri okları ise hükümetlere, bürokratlara, "rant" peşindeki "vurgunculara" yöneltilmiştir. Özelleştirme sürecinde sendikalara danışılmaması eleştirilmiştir.

Şunu da belirtmeli ki, sendikalar için yaptığımız bu soyutlama, işçi sınıfı ile dolaylı dolaysız bağı olan bilhassa sol-reformist siyasal çevrelerde de özelleştirmeye karşı alınmış olan tutumu özetlemektedir.

Özelleştirme sorununu yalnızca "yayımlar" düzeyinde ele almak eksik, yanıltıcı, olurdu. Sözlerle taahhütlerle, eylemler, tutumlar arasındaki makasın büyüme eğilimi olması, sendika bürokratlarının çağımıza has bir tutumu değildir, tarihseldir.

Bu çalışmada biz özelleştirmeyi yalnızca kamu iktisadi kuruluşları ile sınırladık. Yakın zamana kadar, hemen tamamen kamu hizmeti olarak ifa edilen, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik alanlarında kamu üretimi ve hizmetinin sınırlandırılması, buna karşılık bu alanların hızla meta üreten sektörler haline dönüşüyor olması incelememizin dışında kalıyor.

Hiç kuşkusuz bu alanların piyasaya terk edilmesi, işçi sınıfına, kent yoksullarına işsizlere, yoksul köylülüğe, kendi el emeğini kullanan küçük esnafa yönelik bir saldırıdır. Toplumun büyük çoğunluğunun kendini yeniden üretme koşullarını kötüleştircektir. Diğer yandan bu alandaki saldırı, özelleştirme, üretim sürecindeki esnekleşme ile birlikte sınıfa yönelen saldırının bir başka cephesini oluşturmaktadır.

2- Günümüzde Özelleştirme Kamuoyu Desteğini Yitirmiştir

Özelleştirmeyi, kapitalizmin krizi ekseninde, uluslararası sermayenin işçi sınıfına devlet aracılığıyla sistemli saldırısının bir biçimi olarak tarif edenlerin ve böylece sınıfın mevcut örgütlenme düzeyini dağıtacağını, kazanımlarını ortadan kaldıracağını hedeflediğini ilan edenlerin öngörülerini 25 yıllık uluslararası pratik karşısında doğrulanmıştır.

Sınıfın fiziki varlığını tehdit eden, örgütlenmesini dağıtan özelleştirme belirli bir ivme kazandıktan sonra, üretim sürecinde, esnekleşme ve bununla birlikte emeklilik, tedavi hizmetlerine ilişkin saldırı gündeme gelmiştir

Türkiye özelinde de hâkim iktisat politikası, neo-liberalizmin, özelleştirmenin top-

2 Tipik bir örnek olarak, Dok-Gemi İş Sendikası'nın 1990'ların başındaki özelleştirmeye ilişkin tutumunu aktaralım: "...bu kuruluşların ağır işleyişlerinden arındırılarak, işlerlik ve kârlılık durumlarına geçirilmeden serbest piyasa ekonomisi içine itilmeleri kanımızca çok kritik ve tehlikeli olacaktır" Türk-İş, Özelleştirme Raporu, 1993

lum nezdinde, geçerli, kaçınılmaz, zorunlu olduğuna ilişkin toplumun bütünü üzerinde kurduğu hegemonya bilhassa 1999-2001 kriz döneminde tahrip olmuştur. Aslında özelleştirme saldırısına, işçi sınıfının fabrika düzeyinde verdiği cevapların, bu hegemonyanın kırılmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

1980'lerin ilk yarısında KİT'leri hedef alan özelleştirmelerin gerekçesi KİT'leri arpa-lık olmaktan kurtarmak, verimsizliklerini ortadan kaldırmak, ekonomiye yük olmaktan çıkarmak idi.

Günümüzde özelleştirme saldırısı -sınıf mücadelesinin ivmesinin minimum düzeyde olmasına da bağlı olarak-, toplumu ikna etmeye yönelik gerekçeler ilan edilmeden açık biçimde sürdürülmektedir.

Günümüzde özelleştirmenin örgütlenmeyi tahrip ettiği, esnekleşmenin önünde temel bir engel olduğu, tarihsel kazanımlarını ortadan kaldırdığı, işçi sınıfı kitlesinin büyük kısmı tarafından görülmüştür, yani önemli ölçüde teşhir olmuştur.

Özelleştirme, sermaye sınıfının genel, ortak çıkarlarına hizmet etmekle, özel tekellerin devlet aygıtı, burjuva partileri ve diğer sermaye kesimleri üzerindeki hegemonyasının güçlenmesini sağlamıştır. Yani bazı sermaye gruplarının diğer sermaye grupları karşısındaki rekabet gücünü artırmaya yardımcı olmuştur.

Ama esas olarak sağlanan şudur: İşçi sınıfının direncinin kırılması, üretim sürecinde nispi-artık değer artırılması imkânının genişlemesini³ mümkün hale getirmiş ve özellikle tüketim malları sektörüyle, enerji alanında kamu tekelinin ortadan kalkmasıyla sermaye birikim imkânları muazzam ölçüde genişlemiştir.

Hükümetler bu süreçte, mevcut burjuva hukukunu açık biçimde ihlal etmekten çekinmemişlerdir. Bu açık ihlallerin, işçilerin kitlesi için, kapitalist devletin teşhiri için büyük imkân sunduğu su götürmez. Ne işçi örgütleri ve ne de sol partiler ve gruplar, bu imkândan yararlanamamışlardır. Tam tersine, bilhassa sendika bürokrasisi ve bir kısım burjuva ve küçük burjuva aydını "bir hukuk mücadelesi" lafzı içinde, öncü işçileri mücadeleden vazgeçirmeye, büyük çaba harcamışlardır; "hukuk mücadelesi" kapitalist devlet aygıtının meşruiyetini yeniden-sağlamaya çok büyük katkı sağlamıştır. Sermaye sınıfı ve kapitalist devletin, sendika bürokratlarına, yalnızca bu çabalarından dolayı bile borcu çok büyük olmalıdır.

Tabii ki, bazı sermaye gruplarına ek imtiyazlar sağlamak için, konjonktüre de bağlı olarak özelleştirmeden yararlanılmıştır. Böyle yapıldığında mevcut burjuva hukuku, bazı sermaye gruplarının çıkarını genişletmek için, diğerlerinin aleyhine olarak çiğnenmiş olmaktadır. Ancak bu, nihai olarak işçi sınıfı ve toplumun bütünü aleyhine, sermaye sınıfının çıkarları, mevcut hukuk da çiğnenerek gözetilmiştir. Yani emek-sermaye çelişkinin sermaye lehine çözülmüş olması esastır. Bir sermaye grubunun diğerleri aleyhine avantaj yakalamış olması, sermaye sınıfının, toplum üzerindeki egemenliğine halel getirmez; yalnızca egemen sermaye blokunun bileşimi değişmiş olabilir. Kaldı ki

3 2003 tarihinde yenilenen İş Kanunu Tasarısı, esnekleşmeyi, taşeron sistemini, yasal kılarak; geçici işçiliğin yasal çerçevesini genişleterek özelleştirme saldırısının, örgütlenme kapasitesini daralttığı bir dönemde yasalaşmıştır.

yapılan bir çok ampirik çalışma özelleştirmeden, TÜSİAD çevresinde toplanan "batıcı" büyük sermayenin yararlanmış olduğunu ortaya koymaktadır.⁴

Gelelelim, özelleştirmeye karşı çıkan reformist, milliyetçi kesimler ile sendika bürokrasisi bu sorunu⁵ hatalı özelleştirme olarak örneğin güya "stratejik" işlemlerin özelleştirilmesi; özelleştirmenin yağmaya dönüşmesi; "rant" sağlamak için özelleştirme biçiminde değerlendirmiş; özelleştirmeye karşı çıkışının ana argümanları haline getirmiştir.

Sol-milliyetçi (ulusalcı da deniyor!) akademisyenlerden, ideologlardan da epeyce yararlanmıştır ama bütün bunlar işçi sınıfını harekete geçiren, saldırıya güçlü bariyer oluşturan ve nihayet alternatif üreten argümanlar olamamıştır.

Bu argümanlar 2000'lerde azmaya başlayan milliyetçi eğilimlerin etkisiyle ve de bu eğilimleri de besleyerek, vatan, vatanseverlik söylemine güçlü birer destek olup çıkmışlardır.

1985'ten günümüze özelleştirme saldırısı yalnızca işçi sınıfı nezdinde değil, toplumun büyük çoğunluğu için "teşhir" olmuştur; çok kabaca "özelleştirmenin kaçınılmaz olmadığı" özelleştirme yapıldıkça eşitsizliklerin arttığı, ücret mallarının daha pahalı hale geldiği görülmüştür. Bu teşhir olmuşluğun, toplumsal öfkeyi beslediği açıktır.

Ve fakat bu teşhir, devlet aygıtlarının, sendikaların, yasaların sorgulanması için potansiyel bir zemin olarak kalmış, fiilen, sınıfın birliğini sağlayacak birleşik bir mücadelenin mecrasına akıtılamamıştır.

Özelleştirmeye karşı Türkiye İşçi Sınıfı tepkisiz kalmamıştır. Bilhassa, 1994'ten itibaren, mücadele yaygınlaşmış, pek çok kez sert biçimlere bürünmüştür. Ama mücadele bir fabrikanın sınırları içinde cereyan etme gibi temel zaafını, aşamamıştır.

Tek tek fabrikalar içinde cereyan eden mücadelelerin birçoğu, işçilerin sosyal haklarını, ücretini koruma, iş güvencesini devam ettirme gibi taleplerden neşet ederek hızla sistemi sorgulayan, anti-kapitalist bir mecraya kayma eğilimi taşımıştır.⁶ Sınıfın *verili an'daki* ihtiyaçları ile, uzun erimli ihtiyaçları arasındaki bağın çok kısa sürede kurulmasının imkânları doğmuştur. Ama sınıfın siyasal örgütlerinin zayıflığı ile sendika bürokrasisinin, reformcu siyasal eğilimlerin nüfuzu mücadelelerin hızla sönümlenmesine neden olmuştur.

Sınıfın özelleştirme sürecindeki tarihini yazanlar, mücadelenin birleşik hale gelmesini engelleyen sendika bürokrasisini ihanetle suçladıklarında, herhalde abartılı bir değerlendirme yapmış olmayacaklardır.

4 1985-1996 dönemini kapsayan bir çalışmada, sabit sermaye varlığı nispeten büyük, ara malı ve sermaye malı üreten kamu tesislerinin uluslararası firmalar ve büyük holdingler tarafından satın alındığını ortaya koymuştur. Bakınız Petrol-İş Yıllığı 1995-1996 sa.289

5 Bu konuya ileride TÜPRAŞ özelleştirmesinde yeniden döneceğiz.

6 SEKA 2005 mücadelesi bu konuda en ilginç örneklerden birisidir. İleriki bölümlerde ele alınmaktadır.

3- 1986'dan Günümüze Özelleştirme

Özelleştirme sözcüğü bugünkü anlamını tam olarak ifade etmeden, 1970'lerin ikinci yarısında bilhassa sermaye örgütlerinde ifade edilmeye başlanmışsa da, işçi sınıfının gündemine 1980'li yıllarda girmiştir. Saldırı fiilen 1985'lerde başlamıştır; saldırı programının 80-85 arasında fiilen uygulamaya konulmaması, liberallerin iddia ettiği gibi devlet aygıtının idari yapısının uygun olmaması, hukuksal düzenlemelerin gecikmesi, kısa vadeli mali gereksinimlerden çok, uluslararası kapitalizmin krizi ve işçi sınıfının örgütlenme düzeyinden kaynaklanmıştır.

Sermaye devletinin, sınıfı bölme, mücadeleyi mevzi içine hapsedme, hedeflerinden uzaklaştırma ve nihayet uzlaşmaya zorlama konusundaki "derin" deneyimi, özelleştirme karşıtı mücadelede muhakkak yararlanılan bir kılavuz olmuştur. Uluslararası (emperyalist) sermaye kurumlarının ve şirketlerinin dünya ölçeğindeki tecrübeleri de parayla satın alınmış (uluslararası danışmanlık firmalarına milyonlarca dolar ödenmiştir) veya kurumsal desteklerle "devletin deneyimlerini" zenginleştirmiştir.

Böylece 12 Eylül askeri diktatörlüğünden sonra, büyük ölçüde budanmış yeni iş mevzuatının⁷ sınırladığı şartlar içinde; ilk "kanuni grevlerin" umutsuzca başladığı dönemde, özelleştirme fiilen uygulamaya konulmuştur. İşçi sınıfı mücadelesi en alt düzeydedir, ücretler reel olarak ciddi ölçüde gerilemiştir, örgütlü mücadele kapasitesi DİSK'in kapatılması nedeniyle en az 600 bin işçi kadar azalmıştır. İşyerlerinde katı bir disiplin hakimdir....

1995'lere kadar özelleştirmenin ilk önemli raundu, sermaye sınıfı için görkemli değildir ama başarılıdır. Özelleştirme, şu veya bu biçimde, ama sınıfın direnci en alt noktada tutularak gerçekleştirilebilmektedir. İşçi sınıfı bu süreçte birleşik bir mücadele yapamamıştır. Sendikalar, bölünmüştür, bir devlet politikası olan özelleştirmeye açık biçimde karşı çıkmaktan geri durmaktadırlar ama üye kaybetmeleri, etkinliklerin azalması ve en önemlisi tabandan gelen baskılarla, özelleştirmeye karşı eleştirel bir tutum almaya başlamışlardır.

Sınıflar arası mücadelede güçler dengesi, sınıfın örgütlenme seviyesi ve bilinci ve nihayet sendikaların saldırı karşısındaki tutumu, özelleştirme saldırısının çerçevesinin çizilmesinde tayin edici etkenlerin başında gelmektedir.

Özelleştirmenin başlangıçta hedef aldığı işletmelerin, mekan, örgütlülük ve sektörel açıdan irdelenmesi, saldırının sistematik olarak yapıldığına dair ampirik sonuçlar vermekte; özelleştirme saldırısının bir sınıf politikası olduğunu ortaya koymaktadır:

1985'ten 1989 bahar eylemleri başlangıcına kadar 21 adet fabrika özelleştirilmiştir. Özelleştirme operasyonu, satış, hisse devri, küçük oranlardaki kamu hisselerinin sermaye piyasasında satılması, yahut işletmelerden bazılarının kapatılması şeklindedir. İşçi mücadelesinin ivmesinin yükseldiği 1989-1993 döneminde yapılan özelleştirme operasyonu 84 adettir.⁸

7 1983'ten 2003'e kadar 20 yıl geçerli olan 2821 ve 2822 sayılı kanunlar

8 ÖİB kaynaklarından derlenmiştir. ÖİB kontrolü dışında kalan, yahut kayıtlara geçirilmeyen işlemler dahil değildir.

Bu operasyonlarda özelleştirilen işletmelerin üç ortak özelliğinden söz edebiliriz⁹:

- Çimento fabrikaları ve birkaç mali kuruluş hariç, bu işletmeler ya tüketim malları üretmektedir ya da hizmet sektörü kapsamı içindedir.
- İşletmelerin hemen tamamının mekanı, metropol şehirlerin dışındadır (105 işletme veya müessesenin 27 adedi).
- İşletmelerin büyük kısmında mücadele geleneği zayıftır; sendikalar uzlaşmacı, sağ eğilimli bürokratlar tarafından yönetilmektedir.

Özelleştirme saldırısının ikinci büyük eşiğini oluşturan 1994 yılından itibaren, saldırı programının metropolleri de kapsamının etkisiyle, işçi sınıfının ciddi bir direnişi vardır. Özellikle Kocaeli ve çevresinde büyük devlet işletmelerine yönelen saldırıya karşı, fabrika düzeyini aşan, birçok işyeri temsilciliğini ve sendika şubesinin birlikte yaptıkları mücadeleler vardır.

Bu mücadelelerin, -reformist eğilimli SHP'nin de içinde bulunduğu- Koalisyon Hükümeti'nin krizden çıkışı amaçlayan IMF patentli saldırı programının akim kalmasında, tayin edici bir rolü olmuştur. 1994, 5 Nisan kararları, kriz koşullarında yarım kalmış bir saldırı programı olmuştur. Özelleştirme saldırısı büyük ölçüde yukarıda belirttiğim 1986-93 dönemindeki üç ortak özelliğe sahip işletmelerle sınırlı kalmıştır.

1996 yılından 1999 yılına kadar, özelleştirme, egemen sınıfın en önemli talepleri arasındaki yerini korumuş, zayıf koalisyon Hükümetleri kapsamlı operasyon programı hazırlamışlardır. Hâтта 28 Şubat darbesiyle alaşağı edilen, Refahiyol Hükümeti'nin meşruiyet sağlama araçlarından birisi özelleştirme olmuştur.

Ancak, daha önceki dönemlerde olduğu gibi, özelleştirme saldırısı genel olarak mücadele geleneği zayıf metropol dışındaki tüketim malları sanayiine ait işletmelerin dışına sıçrayamamıştır. Bu dönemin zayıf koalisyon hükümetleri egemen sınıfın "yapısal reform" adı altında talep ettikleri saldırı programını bütünüyle hayata geçirememişlerdir. Dikkat çeken operasyonlardan birisi tarım sektörüne teknik gereç temin eden kamu tekeli, Türkiye Ziraat Kurumu'nun büyük ölçekli 5 fabrikasının kapatılmasıdır.

1999 yılı sonunda 5 yıl aradan sonra IMF ile imzalanan yeni stand-by anlaşması ile özelleştirme operasyonu yeniden programlanmıştır. 1999 seçimlerinden sonra işbaşına gelen içinde MHP'nin de bulunduğu, 3 partili koalisyon hükümeti, siyasal konjonktürün toplumsal muhalefeti etkisiz kılan koşulların da ¹⁰ etkisiyle görece istikrarlı bir yapıya sahiptir.

Hükümet sermayenin taleplerini daha kararlı, daha hızlı bir şekilde uygulamaya koymakta gecikmeyecekti. İşçi sınıfına 1994 yılından sonra en ciddi saldırı, bu dönemde fiilen hayata geçirilmiştir. Sosyal güvenlik hakkı sınırlanmış, reform adı altında çıkarılan bir dizi yasa ile işçi sınıfı kuşatılmıştır. 1999 yılında reel ücretler yeniden hızla gerilemeye başlamıştır.

9 Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın dönemsel "Özelleştirme Bültenleri.

10 28 Şubat'ın etkilerinin devam etmesi, Abdullah Öcalan'ın yakalanması, milliyetçi tepkilerin yoğunlaşması vd. 1999 yılı 12 Eylül'ün etkisinin devam ettiği 1984-85 yılı dışarıda tutulursa, 1964-99 yılları arasında resmi grev sayısı ve resmi grevlere katılan işçi sayısının en düşük olduğu yıldır aynı zamandı.

Bu dönemde, TÜPRAŞ hisseleri borsaya arz edilmiş, SEKA, T. Denizcilik İşletmeleri, kurumunun birimleri ve TEKEL fabrikalarının çoğu elden çıkartılmış, Petrol Ofisi satılmıştır.

2002 yılı sonunda işbaşına gelen, AKP hükümeti, özelleştirme programını, hiç yabancılık çekmeden aynen devraldı, öncülü Refahiyol Hükümeti gibi, egemen sınıfa güven telkin eden bir araç olarak uygulamaya koydu. İşçi hareketinin geriye çekildiği koşullarda hükümet olduğunun bilinciyle, yasaları çiğnemekten çekinmedi.

Şurası muhakkak, kendi yasalarını çiğnemek, kapitalist devletin vazgeçilmez usullerindendir, AKP Hükümeti de bu usule uymuştur, şu farkla ki MÜSİAD çevresinde odaklanan sermaye gruplarına kamu işletmelerini -Balıkesir SEKA, Aksu SEKA vb.- gibi adeta ihvan biçiminde devretme girişimleri olmuştur: Mevcut mevzuat çiğnenmekle kalınmamış, neredeyse bedelsiz olarak devretmek için türlü düzenlemeler yapılmıştır. Ama bu çabalarına rağmen AKP hükümetinin özelleştirme saldırısındaki girişkenliğinin özeti, büyük sermayenin çıkarlarına hizmet etmekten başka bir şey değildir.

AKP hükümeti döneminde 128 işletme, müessese veya tesis kapatılmış, SEKA işletmelerinin hemen tamamı satılmış yahut tasfiye edilmiş, mücadele geleneği güçlü olan Sümerbank Yenimahalle (İstanbul), Sümerbank Beykoz Deri işletmesi, TÜGSAŞ Gübre fabrikaları elden çıkartılmıştır. AKP hükümetinin egemen sınıfa hizmeti esas olarak Telekom'un satışı, TÜPRAŞ'ın satılmasını garanti altına alma, Seydişehir Alüminyum Fabrikası'nın ve Erdemir'in özel şirketlere devredilmesi olmuştur. Mücadele geleneği güçlü bu işyerlerinin özelleştirilmesi muhakkak ki işçi sınıfının direncinin kırılması bakımından çok önemli bir eşiğin aşılması anlamına gelmektedir.

4- AKP Döneminde Özelleştirme

1994 5 Nisan Kararları adı altındaki saldırının bir parçası olarak çıkartılan 4046 sayılı¹¹ Özelleştirme Kanunu, operasyonların, bürokratik, yasal prosedüre sıkışmadan hızla yapılmasını amaçlıyordu. Ancak, 1999 yılına gelindiğinde, egemen sınıfta mahkemelerin verdiği yürütmeyi durdurma, satış iptali vb. engelleyici kararlar için yeni bir mevzuat talebinde ısrar etmeye başlamıştı. Böylece yasa tadil edilmesi gündeme geldi; AKP hükümetinin kurulduğu 2002 Kasım'ına kadar yasa iki kez değiştirildi. Bir çok yeni düzenleme yapıldı.¹²

Parlamentoda büyük bir çoğunluğa sahip AKP hükümeti için mevcut yasal, kurumsal çerçeve özelleştirme için adeta bir külfet olarak değerlendirilmiştir. Oysa mevcut yasa, burjuva hukuku içinde, esas olarak diğer mevzuatla, iç tutarlılık sağlanması için, şekil şartları prosedürünü yerine getirmek dışında, bir düzenleyiciliğe; yani engelleyici, sınır-

11 27 Kasım 1994 tarihli

12 4105 sayılı kanunla (tarih 2 Mayıs 1995) yabancı sermayenin özelleştirmeden yararlanma imkanları ile ilgili YSK'da değişiklikler yapılmıştır.

4108 sayılı (tarih 2 Haziran 1995) özelleştirme kapsamına alınan varlıkların vergi avantajına ilişkin kanun.

4232 sayılı kanun (tarih 8 Nisan 1997). 4046'da değer tespit komisyonuna ilişkin değişiklik getirmiştir.

layıcı niteliğe sahip değildi. Tarihsel olarak bazı kuruluşların kamu tekeli hakkına ilişkin yasaklar, vd. ise zaten ayrı yasalarla ortadan kaldırılmıştı.

Gelgelelim, burjuva hukuku içinde ortak paydalardan biri olan şekil şartlarının yerine getirilmesi bile, egemen sermaye ve hükümetler için kamu kuruluşlarını elden çıkartmayı, yavaşlatan bir engel olarak görülmüştür. Özelleştirme sürecinde egemen sınıfın ve devletin "kendi mevzuatına" gösterdiği saygı, çok öğreticidir.

AKP hükümeti de bu anlayışı benimsemiş bir dizi düzenleme ile özelleştirme prosedürünü çok daha "sade" hale getirmiştir.¹³ AKP hükümetinin özelleştirme mevzuatında yaptığı en önemli değişiklik 5398 sayılı kanundur (*3 Temmuz 2005 Tarihli 4046 sayılı yasada değişiklik getiren kanun*). Kanun, özelleştirme prosedürünü sadeleştirmeyi, özelleştirmeye karşı açılan davaların dayanaklarını sınırlamayı amaçlamıştır.

AKP hükümetinin yasal değişiklikler ve yeni yasa düzenlemelerinde, 1994'ten itibaren özelleştirme saldırısı sonucu işten atılanların, yeniden bir kamu kuruluşunda işe yerleştirilmesi ilişkin yeni bir düzenleme yapılmıştır. İşten atılanların ve emekli hakkı kazanamayanların iş güvencesiz, düşük ücretli, esnek biçimde istihdamı yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur.¹⁴ Değişiklik ile özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçiler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/C maddesi uyarınca geçici olarak yılda 11 ay istihdam edilmek ve her yıl sözleşmeleri yenilenmek suretiyle işe yerleştirilebileceklerdir. Bu düzenleme sendika bürokrasisinin başına bela olan "atılmış işçiler" sorununa bir ölçüde çözüm getirmiştir. Sendika bürokrasisi memnundur ama yasa, işçileri uzlaşmaya zorlayan bir işleve sahiptir. Bu yasal düzenlemeden yararlanacak işçi sayısına ilişkin yarı-resmi bilgi şöyledir: Geçici işçi olarak, Nisan 2006'ya kadar 12 bin işçi (başvuru sayısı). Toplu sözleşme hakkı olmadan istihdam edilen "kapsam dışı personel" statüsündeki 21.486 kişi.¹⁵

Enerji sektöründeki özelleştirmeler hariç, AKP döneminde meta üreten devlet işletmelerinin elden çıkartılmasına ilişkin 371 adet ayrı operasyon yapılmıştır. Bunlar toplam özelleştirme operasyonlarının %15'ini oluşturmaktadır.

Bu operasyonlar sonucu fabrika, liman, tersane, ürün toplama veya dağıtım merkez-

13 AKP iktidarı döneminde yapılan başlıca kanun değişiklikleri şöyledir:

4733 sayılı (tarih 9 ocak 2003) TEKEL Genel Müdürlüğü'nün Yeniden yapılandırılmasına dair kanun.
4971 sayılı (tarih 15 Ağustos 2003) Milli Piyango'nun görevleri hakkında KHK'de değişiklik getiren kanun.

5148 sayılı (tarih 7 Mayıs 2004) özelleştirmede danışmanlık ve ihale usullerine ilişkin 4046'da değişiklik içeren kanun.

5234 sayılı (tarih 21 Eylül 2004) iş kaybı tazminatına ilişkin 4046'ya geçici ekleyen kanun.

5398 sayılı, (tarih 21 Temmuz 2005) 4046 sayılı kanunun adını "Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun" olarak değiştiren, mevzuatı sadeleştiren kanun.

5436 sayılı (Tarih 24 Aralık 2005) Özelleştirme İdarisi Başkanlığını diğer mevzuatla yeniden irtibatlandıran kanun.

4568 sayılı (tarih 26 Mayıs 2006) 4046'da özelleştirme ve kamu ortaklığı fonuna ilişkin değişiklikler içeren kanun.

14 5234 sayılı, 17 Eylül 2004 tarihli yasa ile 4046 özelleştirme kanununda yapılan değişiklik.

15 Türkiye Gazetesi, 3 Temmuz 2006

lerinden oluşan 215 işletmeden 128'nin faaliyetine son verilerek kapatılmış geriye kalan 87 işletme ise özel kesime devredilmiştir.

Geriye kalan operasyonlar ise bu işletmelerin arsa, gayrimenkul, ekipman, sosyal tesis, lojman vb'lerinin satışına ilişkindir.

5- AKP Döneminde 3 Özelleştirme

3 ayrı özelleştirme operasyonunu irdeleyerek, özelleştirmeye karşı mücadelede kabul gören argümanları tartışacağız, saldırıya alternatif imkânlarını tartışacağız.

Bu operasyonlar şunlardır: TEKEL'in Ankara İkiz Kule, SEKA ve TÜPRAŞ Özelleştirmesi'dir.

a- Kamu Kaynaklarının İsrafı, Devlet Eliyle Özel Sermayeye Kaynak Aktarma: TEKEL İkiz Kulelerinin ve TEKEL Alkollü İçkiler Fabrikalarının Satışı

Yağma, kamu kaynaklarının israf edilmesi, devlet eliyle kaynak aktarma, kârlı kuruluşların satılması vb. başta gelen özelleştirmeye karşı mücadelenin dayanakları arasında yer almıştır.

Bu olguların, yalnızca teorik varsayımlar olarak değil yirmibir yılda, bin dört yüz ayrı özelleştirme operasyonu yapıldıktan sonra, gerçeği yansıtmadığını burjuva ideologları ve onların akademide, medyada, bürokraside ve parlamentodaki hoparlörleri dışında kim iddia edebilir?

Bütün bunlar, yalnızca özgül olarak özelleştirmeye ilişkin gerçekliği ifade etmiyor; kapitalist sermaye birikim sürecine içkin olan olgulardır. En başta işçi sınıfının ulus çapında muazzam sömürsüne dayanan, artık-değere sınırlı sayıda kişinin el koyması olmak üzere, doğanın yağmalanması ve tahribatı, devlet eliyle özel sermaye için arazi spekülasyonu imkânlarının yaratılması, iç borçlanma kağıtları aracılığı ile toplumun büyük kesiminin ödediği vergilerin mali sermayeye aktarılması, vb. ne kadar yağma ise özelleştirme de o kadar yağmadır.

Şöyle ki, özelleştirmeye bu tür gerekçelerle karşı çıkanları ikna eden, mesela bir kamu işletmesini mevcut değeriyle yahut mevcut değerinin üzerinde bir fiyatla özel kesime satılması işlemi de "devlet eliyle kaynak aktarma, yağma"dır.

Demek ki yağma, kaynak aktarma vb. olgular piyasa bilgileri üzerinden örneğin, işletmenin bilanço değerinin altında bir fiyatla satılması ile ilgili değildir. Dikkatleri buraya yoğunlaştırmak, -normatif değerleri örneğin niyetleri burada dikkate almıyoruz- kapitalist sermaye birikim yasaları dışında, bir ekonomik sistem varmış gibi illüzyon yaratmaktır; özelleştirme yapılmayan (yahut pratikte asla gerçekleşmeyecek yalnızca teorik bir varsayım olarak kalacak olan piyasa değerleri üzerinden devlet işletmelerinin satılma işlemi) bir kapitalizmi, yağmacı olarak nitelemeyerek, bir anlamda meşrulaştırmaktadır.

Şu halde sorunu gerçeğin bir kısmı olarak değil, bütün çerçevesinde, sürecin yasalarını dikkate alarak sınıf mücadelesinin bir alanı olarak el almadan, yağma, özel sermayeye kaynak aktarma vb. gibi olguları "işte özelleştirme" diye ele almak yanıltıcı olacaktır. Bu olguları özelleştirmeyi teşhir etmeye yardımcı olan unsurlar olarak dikkate almak gerekir; ve bu teşhir birleşik bir mücadelenin örülmesinde katkı sunabilir.

Aksi halde, özelleştirmenin sorumlusu olarak yanlış iktisat politikası uygulayanlar, kötü niyetli bürokratlar, kendi zenginini yaratmaya çalışan hükümetler olarak ilan edilmiş olacaktır.

Bu alanda AKP iktidarının bir operasyonunu, *TEKEL İkiz Kulelerinin satışını* irdeleyebiliriz. Ocak 2006'da TEKEL İkiz Kulelerinin ve Şubat 2004'te TEKEL Alkollü İçki Fabrikalarının¹⁶ satışı da kendisinden önceki çoğu örnek gibi¹⁷ açık bir "yağma" örneğidir.

Özelleştirme sonucunda TEKEL'in 91 işletmesi kapatılmıştır. Çoğunluğunu tuzlaların oluşturduğu 10 işletmesi satılmıştır. Satılan işletmeler arasında TEKEL Alkollü İçkiler İşletmeleri de vardır. TEKEL'in Türkiye'nin hemen her bölgesinde, çok sayıda gayrimenküllü, arsası bulunmaktadır. Bu gayrimenkullerin çoğu, haraç mezat elden çıkartılmıştır.

Diğer yandan TEKEL'in faaliyetleri, on binlerce tarım üreticisinden 50 bine yakın sanayi işçisine, milyonlarca tütün ürünü tüketicisine kadar, büyük bir kitleyi ilgilendirmektedir. Dolayısıyla TEKEL'in özelleştirilmesine karşı mücadele, işçi sınıfı önderliğinde bütün Türkiye'de birleşik bir mücadele inşa edilmesinin zeminine sahiptir.

TEKEL'in Ankara İkiz Kuleleri (Ankara başmüdürlük, idare ambar ve genel müdürlük inşaatı ve taşınmazları olarak geçen bina) Ocak 2006'da TOBB'a 100 milyon dolara (cari kurdan 140 trilyon TL) satılmıştır.

Yüksek Denetleme Kurulu raporunda Kulelerin inşaat aşaması şu şekilde ifade edilmektedir:¹⁸

- TEKEL ikiz kule inşaatına, 1989 yılında başlanmıştır. O yıl yatırım programında Başmüdürlük İdare ve Ambar Binası adı altında 25 bin metre kare alanı kapsayacak şekilde yer almıştır.
- 1993 yılında 34 katlı Genel Müdürlük binası ilavesiyle, kapsayacağı alan 42 bin metre kareye çıkartılmıştır.
- 1996 yılında Başbakanlık Hizmet Binası adı altında iki adet 34 katlı bina ile birlikte, kapsanacak alan 148 bin metrekareye ulaşmıştır.

Piyasa için, büro, hizmet katı biçiminde tasarlanmadığı için, satıştan sonra binanın yeni sahibinin ek inşaat yapması kaçınılmaz görünmektedir. Bina için harcanan kaynak, 2004 yılı itibarıyla¹⁹ 252 trilyon, 2006 Haziran ayı itibarıyla 307 trilyon TL'dir. Diğer yandan bina, Ankara'nın gelişme istikameti içindedir ve arazi ve emlak fiyatları hızla artmaktadır. Ancak satış fiyatı piyasa fiyatının çok altındadır.

16 TEKEL Alkollü İşletmeleri 2004 tarihinde, uygun ödeme koşullarıyla büyük sermaye şirketlerinden oluşan bir konsorsiyuma 292 milyon dolara satıldı. Konsorsiyum geçtiğimiz mayıs ayında 850 milyon dolara, hisselerini bir Amerikan firmasına devretti.

17 1985-1995 yılına ilişkin dikkat çekici örnekler için Petrol İş Yıllığı-97-99'a bkz. Bu örneklerden birisi, 1970'lerde "milli sanayici" olarak tanımlanan Zeytinoğlu ailesine aittir: Kütahya Manyezit İşlt., KÜMAŞ, 1995'te, piyasa değerinin çok altında bir fiyatla 108 milyon dolara söz konusu gruba satıldı. Satış bedelinin yarısının satış tarihinde, diğer yarısının 1 yıl sonra ödenmesi kararlaştırıldı. Oysa KÜMAŞ'ın, bankalardaki 40 milyon dolarlık nakit varlığı, satış tarihinden bir gün önce bu Milli sanayicilerimizin bankası Esbank'a yatırılmıştır.

18 YDK 2003 Raporu.

19 YDK 2003 raporunda toplam harcama 226 trilyon TL olarak belirtilmiştir. Toptan esya ve üretici fiyatları endeksi deflatör olarak kullanılarak bu tutar 2004 yılı sonu ve 2006 haziran ayı itibarıyla hesaplanmıştır.

Bu tablo, özelleştirmeyi teşhir etmek için bir imkân sunmaktadır; bu teşhiri doğru kaidenin üzerine oturtmadan izlenecek siyaset, özelleştirmeye karşı mücadeleye katkı sağlamayacaktır. Devleti tarafsız bir alan olarak gören reformcu eğilimler ve sendikalar için bu teşhir mevcut hukuk mevzuatının satışı engellenmesi için bulunmaz bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Hukukun galebe çalmasıyla, yanlıştan dönülecek, haksızlık giderilecek, kamu çıkarı korunmuş olacaktır!

Ve meşru, parlamenter düzen içinde, devlet işletmelerinin geliştirilmesini öngören bir iktisat siyasetine sahip parti iktidara gelebilirse, sorun siyaseten de çözülmüş olacaktır!

Yeniden TEKEL işletmelerine dönelim. TEKEL'in sabit sermaye varlığı çok yıpranmıştır, yalnızca bunu onarmak için (bilanço verilerine göre) yılda en az 250 trilyon TL'lik (2004 yılı değeri) amortisman yatırım yapması gerekmektedir.²⁰ Kaldı ki yalnızca amortisman yatırımları ile verimliliği artırmak, kapitalist piyasada pazar payını koruyabilmek mümkün değildir.

Bu kaynak nereden temin edilecektir? Örneğin, kurumun teknolojisi eskirken kaynakların ikiz kule gibi verimsiz yatırımlara akıtılması nasıl önlenecektir? Veya ikiz kule gibi binaların satışından elde edilen kaynak, fabrikaların modernize edilmesi için kullanılabilir mi?

Bütün bu sorulara olumlu cevap verilmesi, bu işletmeler üzerinde işçi sınıfının birleşik mücadelesinin baskısı olmaksızın mümkün değildir. Bu mücadele sınıfın taleplerini yerine getirmek için devleti taviz vermeye zorlayacaktır. Böylece evvela kamu işletmelerinin özelleştirilmesi engellenmiş olacaktır; çalışma saatleri, ücret ve diğer sosyal kazanımlar korunmuş olacak, eskiyen teknolojinin yenilenmesi, kaynak israfının engellenmesinin imkânı yaratılmış olacaktır.

Böylesi bir basınç işçi sınıfı öncülerinin, işçi kontrolü talebini ifade etmelerine ve bu kontrolün hayata geçirilmesine imkân verebilir... İşçi kontrolü; gerekirse zararın toplumsallaşması... Hortumculara aktarılan kaynaklar düşünüldüğünde bu mümkündür.

Kapitalizmde, devlet işletmeleri de sermaye birikiminin yasalarına tabidir; bu işletmeler esas olarak, kapitalist sermaye birikiminin ihtiyaçlarına göre kurulmuşlardır ve faaliyet göstermektedirler. Bu işletmelerde de işçi sınıfı artı-değer elde etmek suretiyle sömürülmektedir.

b- "Stratejik İşletmeler"ın Özelleştirilmesi: TÜPRAŞ

Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu TÜPRAŞ, 4 rafinerisiyle, İlhan Selçuk'un ırkçı ifadesiyle "araba çoraba"²¹ satılmaktan "kurtarıldı," "yerli" bir holdingimize devredildi. Her ne kadar, bu yerli holdingimiz TÜPRAŞ'a uluslararası tekel Shell ile ortak olarak

20 TEKEL Kısa bilanço verileri, İSO, 500 Büyük firma 2004 içinde

21 "... bizde bu akıl varken TÜPRAŞ ne devlette kalır, ne de ulusal girişimcede!. Petrol kurumunu ya araba veririz ya çoraba!" İlhan Selçuk, Cumhuriyet, 26 Mart 2006.

sahip olduysa da "millici güçlerin" Atatürkçü-Kemalist eğilimi temsil eden Cumhuriyet gazetesi bu konuyu pek eşelemedi.²²

Türkiye sanayi sektörünün satış hasılatı bakımından en büyük kuruluşu TÜPRAŞ'ın çoğunluk hissesi (%51), 26 Ocak 2006'da Enerji Yatırımları AŞ adı altında kurulan Koç Holding-Shell konsorsiyumuna devredilmiştir.²³

10 yılı aşkın bir süredir, özelleştirme kapsamında bulunan TÜPRAŞ fiilen ilk kez özelleştirme sürecine 1991 yılında, %1,7'lik hissesi, borsaya arzedilerek, sokuldu. O tarihte, özelleştirmenin ideolojik ikna gerekçelerinden birisi, "sermayenin tabana yayılması" idi. Kuruluşta çalışan işçilere, "imtiyazlı hisse dağıtımı" yapıldı. Aynı taktik, işletmenin %4,6'sının 2000 yılında borsaya arzedilmesinde de izlenmiştir. Nispeten yüksek ücret alan TÜPRAŞ işçilerinin küçümsenmeyecek bir kısmı, borsaya yapılan "arz"a ilgisiz kalmamışlardır.

Her iki hisse satışı sürecinde TÜPRAŞ işçisi, sessiz kalmamış mitinglerle, özelleştirmeyi protesto etmiştir. Ancak sendika bürokrasisi, üretimi yavaşlatma biçiminde bileşik bir eylemi dahi örgütlemekten kaçınmıştır.

TÜPRAŞ'ın sınırlı orandaki hissesinin borsaya arzı, sermayeyi tabana yaymamıştır ama "özelleştirmenin" mücadele geleneği en güçlü işletmelerde yapılabileceğini, -hisse alan işçilerle diğerlerini karşı karşıya getirerek- fabrika düzeyinde işçilerin bölünmesinin mümkün olduğunu göstermiştir.

AKP hükümeti, mücadele ivmesinin düştüğü koşullarda çok kapsamlı bir özelleştirme programı hazırlayarak, özelleştirmeden elde edilen hasılatı, bütçe açığını finanse etmekte kullanarak, siyasi gücünü artırmayı amaçlamıştır.

TÜPRAŞ'ın çoğunluk hissesinin (%65,8) satışı için ilk ihale 2005 yılında açılmış, en yüksek teklif 1,3 milyar dolarla Efromov, Kautshuk firması tarafından verilmiştir. Ancak ihalenin iptali için açılan davalar olumlu sonuçlanmış, satış işlemi iptal edilmiştir.

22 Petrol-İş bürokrasisinden, Genel Başkan M. Öztaşkın ile yapılan mülakata Şubat 2004'te tam sayfa yer veren Cumhuriyet Gazetesi, 2 yıl sonra Mart 2006'da Koç Holding YK Başkanı Mustafa Koç'la yapılan röportaja tam sayfa ayırdı. Sendika bürokratına, tam sayfa ayrıldığı dönemde, Gazete TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine cepheden karşı çıkıyordu.

Gazetede Koç Holding'e ait haberler daha çok yayınlanmaya başlarken, TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine karşı açılan davalara, mahkeme kararlarına, sendika açıklamalarına ve nihayet TÜPRAŞ özelleştirilmesine karşı eylem haberlerine katı bir sansür uygulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin bu tutumu, ulusalçı olarak lanse edilen, aslında milliyetçi eğilimin Atatürkçü, Kemalist kanadından ibaret olan kesiminin, ülke çıkarlarıyla sınıf çıkarları ikileminde, egemen sermayenin çıkarlarını savunmayı tercih edeceğini göstermesi bakımından öğreticidir. Gazete 2000 yılında Petrol Ofisi'nin özelleştirilmesi sürecinde de, "Milli Sermaye" İş Bankası'nın ortaklardan birisi olarak devreye girmesiyle, özelleştirmeye karşı hayırhah bir tutum takınmıştı.

23 Bu satırlar yazılırken, TÜPRAŞ'ın devredilmesine ilişkin Danıştay'ın bir üst kurulunda yapılan temyiz başvurusu reddedilmişti. Böylece TÜPRAŞ'ın el değiştirmesine ilişkin hukuki bir pürüz kalmamıştır.

TÜPRAŞ'IN SATIŞI

Kamu Payları %		Satıldığı alan	Tarih			Satış Fiyatı		
Satılan kısım	Satış Tarihi	Satılan	Piyasa veya kuruluş	gün	ay	yıl	Milyar TL	Bin \$
Hisse	100,0	1,7	Borsa	27-29	05	1991	24..3	6.036,6
Hisse	96,4	4,6	Borsa	5-7	04	2000	516.270.9	876.985,8
Hisse	96,4	6,9	Uluslararası piyasa	5-7	04	2000	156.860.1	266.456,9
Hisse	51,0	51,0	Enerji Yat. A.Ş.	26	01	2006	-	4.140.000,0

Kaynak: ÖİB Bültenleri

TÜPRAŞ özelleştirmesi her kesimde, gerek sermaye gerek işçi kesiminde diğer kamu işletmelerine nazaran daha fazla ilgi odağı olmuştur. TÜPRAŞ işçilerinin 10 yılı aşkın bir süre, özelleştirmeye karşı yükselttikleri mücadele, bu ilgede önemli bir etkidir. Ama bu ilgede, TÜPRAŞ'ın büyük bir artı-değer üretme kapasitesine sahip olmasını, sanayi ve ulaşım sektörünün temel girdisi petrol ürünleri imal etmesini ve Petrol-İş bürokrasisinin işçileri birleşik bir mücadeleye seferber etme yerine, sendikaların bankalarda trilyonları bulan nakit varlığının bir kısmını özel reklam şirketlerini finanse etme pahasına harca-yarak, "halkı bilgilendirme" kampanyalarında tüketmesini de saymak gerekir.

Sendikalar için bu tür işletmelerin özelleştirilmesine karşı alınan tutumda "stratejik işletmeler satılmaz" görüşü önemli bir dayanak olmuştur:

"Türk-İş ülkemiz için stratejik önemdeki ve ülkemizin ekonomik ve ulusal güvenliğini etkileyen kuruluşlarımızın özelleştirilmesine karşıdır. Bu kuruluşlarımıza bütçeden pay ayrılarak teknolojilerinin yenilenmesi, iş değerlendirme sisteminin yerleştirilmesi, modernizasyona tabi tutularak iç ve dış piyasada **rekabet edecek düzeye** getirilmesini talep etmektedir."²⁴

Sendika bürokratımız, akıl verirken, rekabetin önemini, rekabet gücünü artırmak için yapılması gerekenleri de biliyor gözüküyor, iş değerlendirmesi gibi... Ama sendikaların, işçilerin ücretlerini artırmak, sosyal kazanımlarını genişletmek, fiili çalışma saatlerini düşürmek (birim zamanda daha az ürün üreterek nispi artı değeri düşürmek) gibi asli rollerinin, bu rekabeti sekteye uğrattığına hiç değinmiyor.

Bürokratımızın hem rekabetin artırılmasına katkı sağlamak, hem de işçilerin sendikal taleplerini yerine getirmek gibi bir hüneri olduğunu hiç sanmıyoruz. Bu çelişkiyi telafi etmek için bir açıklama zahmetine girmesini gerektiren, bir işçi hareketi henüz ufukta gözüküyor.

Stratejik işletme lafzı, daha çok bilançosunda kârı düşük gözükken işletmelerin özelleştirilmesine karşı öne çıkartılan temalardan biridir. Yani kâr elde etmiyor ama işletme stratejik öneme sahip!²⁵

24 Salih Kılıç, 7 Şubat 2005, SEKA Özelleştirilmesi ile ilgili basın toplantısı.

25 "Seydişehir... Eti Alüminyum Tesislerinin ulusal hedefler ön plana çıkartıldığında stratejik önem arzettiği ve hangi şartlarda olursa olsun özelleştirilmemesi gerektiği görülecektir" Feridun Tankut, Çelik-İş Genel Başkanı, Çelik-İş Dergisi, Haziran 2004.

Diğer yandan stratejik sektör veya işyeri lafzı her şeyden önce tutarsızlıklarla maluldür. Bu nedenle de özelleştirmeye karşı sağlam bir bariyer oluşturamaz. Çünkü stratejik lafzı, sermayenin ve devletin ihtiyaçları çerçevesinde tanımlanmaktadır. En başta, hangi sektörün "stratejik" olduğuna kim karar verecektir? Örneğin toplumun büyük kısmının "açlık sınırının" altında olduğu bir ülkede Et Balık Kurumu'nun (EBK) ve Süt Endüstrisi Kurumu'nun (SEK) stratejik olup olmadığına kim karar verecektir? Sorun eğer teknik ise, girdi-çıkırtı oranı yüksek olan turizm sektörü neden stratejik olarak kabul edilmiyordu?

Bir başka sorun daha vardır: Stratejik sektörler tercihini, pratiğe geçirmede etkin olan devlet kurumları aksi gibi 1980'den beri, *strateji, planlama, sektörel öncelikler* gibi kavramlarla irtibatını kesmişti. Ve sendikalar ile söz konusu "aydınlar" bu stratejik önemi yana yakıla anlatıyorlardı ama kendileri dışında kimseye dinletemiyorlardı. Devlet (ve de sermayeyi) ikna etmek için hangi araçlar kullanılmalıydı? Ne yazık ki bu soruya da cevap veremiyorlardı (!)

Ekonomik kalkınmayla, sanayileşmeyle doğrudan irtibatlı olan bu kavramı, dillendirmek, pratikte devlete, hükümetlere, sanayicilere işlerini öğretmeye çalışmak anlamına geliyordu. Ne yazık ki bu tutum hala devam ediyor.

Keynesçi bu tür iktisadi politika önerileri, sendikalist politikalara yabancı değildir kuşkusuz; Türkiye'de yıllardır devlet işletmelerinin büyük ölçeklerine sığınıp, devlet patronajı içinde hakimiyet kurduklarından, sendikacıların bu tür politikaları savunma alışkanlıkları güçlüdür.

"Stratejik sektör lafzı", sınıf mücadelesinin temel stratejisi olan işçi birliğini bölücü işlev görüyor; sınıfı sektör hatta fabrika içine sıkıştırdığı için. Kuşkusuz mücadele tekil taleplerden başlayabilir ama tarihsel mücadele deneyimi göstermiştir ki, sınıfı dar bir çıkar alanına sıkıştırmak yenilgiyi baştan kabul etmektir.

"Karlı işletmelerin satılması", özelleştirmeye karşı hâkim fikriyatın diğer önemli teması arasındadır. TÜPRAŞ özelleştirilmesine karşı mücadelede kuruluşun kârlı olduğu tezi sıkça işlenmiştir:

"Türkiye'de uygulanmak istenen plan çok açıktır. Ülkemizde "*özelleştirme*" ile gerçekte amaçlanan şey, kamunun kâr eden, yüksek teknolojiye işletmelerinin öncelikle ulusal ve uluslararası özel tekelere yok pahasına devridir."²⁶

Kârlı... Sömürü mekanizmasının gayet iyi işlediği, işçilerin kendileri için daha az çalıştığı, yabancılaştırmanın çok daha fazla olduğu işletmelerin satılmaması gerektiğine vurgu yapılmış oluyor... Bir anlamda, "sömürüye razıyız", o kadar ki -kâr işçilerden elde edilen artı-değer olduğuna göre- bu yolla yüksek kâr elde ediliyor; o halde mülkiyet devri ile değişen bir şey olmayacak, görüşü savunulmuş oluyor. Sendika bürokrasisi bu tezi işleyerek, bir kez daha asli işlevinin sömürünün hâkim olduğu üretim sürecine nezaret etmek olduğunu kanıtlamış oluyor.

Diğer yandan sendika bürokratlarının ve onların beslendikleri reformist kesimlerin kâr diye bahsettikleri olgu, işletmenin resmi bilançosunda ifade edilen ve fiktif, bir kav-

ramdır. Vergi avantajları, kredi imkânları, yasal boşluklar, bilanço düzenleme usulleri vb. yöntemlerle işletmelerin kârlılığı bilanço artırılabilir veya azaltılabilir.

"Toplumsal yarar, kamu yararı", gibi temalar özellikle son dönemdi milliyetçiliğin artığı koşullarda daha sık kullanılmaktadır. Özelleştirmeye karşı mücadelede "kıymetli fikirlerini" işçilerden esirgemeyen bir akademisyen şunları söylüyor:

"... kamu kesiminin küçültülmesi ve özelleştirmelerle, piyasanın toplumsal yarar doğrultusunda düzenlenme alanını daraltmaya yeltenmektedir"²⁷

"Kamu işletmeleri...toplumun olanakları ile ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak ... kâr amacı ile değil toplumsal yarara hizmet etmek amacı ile kurulmuşlardır."²⁸

Bir diğzerinin görüşü şöyle:

"Her şey kâr için anlayışına dayanan liberal politikalar, toplumsal yararı gözardı etmektedir. Özelleştirme bu anlayışın en önde gelen silahıdır."²⁹

Sendika bürokratımız da pek farklı bir görüş savunuyor:

"Bu bizim ya da birkaç sendikanın mücadelesi değildir. Biz işin sosyal, çalışanlar boyutunu çok öne çıkarmıyoruz. Yani özelleştirme olacak, bunun sonucunda işyerimiz kapanacak, işten çıkartılacağız diye feryat etmiyoruz. Esas karşı çıkışımız bu özelleştirmenin toplum yararına olmayışıdır. Bu kuruluşların haraç mezat peşkeş çekme biçiminde birilerine satılmasına karşı çıkıyoruz."³⁰

Bu işletmeler, toplum yararı düşünülmeden dolayısıyla kâr amacı ile tasarlanmışlardır. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda değil, tamamen kapitalist sermaye birikiminin ihtiyaçlarına, uygun olarak kurulmuşlardır dünyada ve Türkiye'de: "Devlet iktidarının burjuvazinin elinde, toplumsal organizasyonun bütünün ise sermaye birikiminin mantığına ve yasalarına tabi olduğu bir durumda, yani kapitalizm koşullarında devlet mülkiyeti kapitalist mülkiyetin bir türevi olmaktan öteye geçemez"³¹

Devlet işletmelerinin "kamu yararı" sağlaması, kapitalizm var oldukça mümkün değildir, ama sınıfın kazanım düzeyinin buralarda, diğzer işletmelere göre daha iyi olması, (ücret, çalışma saatleri, sosyal haklar, vb) mücadele ile elde edilmiş bir sonuçtur ve devletin (işletmelerin sahibi) aynı zamanda sınıf mücadelelerinin cereyan ettiği bir alan olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu işletmelerde, toplumun büyük çoğunluğunun çıkarlarına yönelik bazı tavizler elde edilebilir. Doğanın tahribatının sınırlanması, çevre kirliliğinin engellenmesi, nihai ürünler üzerindeki dolaylı vergilerin sınırlanması, kaynakların daha az israf edilmesi, vb. gibi.

27 İzzettin Önder, Cumhuriyet 8 Şubat 2005.

28 İzzettin Önder, TKP Web sitesi, 11 Şubat 2005.

29 Hayri Kozanoğlu, (ÖDP Genel Başkanı) 12 Nisan 2003 PETKİM Aliğa ziyaretinde yapılan konuşma. ÖDP-org 12 Şubat 2005.

30 Petrol-İş Başkanı Mustafa Öztaşkın'la Mülakat; Leyla Tavşanoğlu, 1 Şubat 2004, Cumhuriyet

31 Sungur Savran, Devlet Mülkiyeti: Toplumsal Mülkiyete Giden Yol, TMMOB Kamu Girişimciliği, Sempozyumu Bildirileri, TMMOB; 1997 1. Cilt, sf: 29

"... özel sermaye piyasasının, rekabetin ve sermaye birikiminin yasalarına çok daha doğrudan tabi iken devlet işletmeleri, devletin üretilen toplumsal değerini önemli bir bölümünü devlet geliri olarak kullanma kapasitesi dolayısıyla, bu yasalar karşısında çok daha korunaklı bir konuma sahiptir..."³² Bizatihi bu durum, devlet işletmeleri üzerinde işçi sınıfının ve toplumun baskı kurmasını kolaylaştırır: "devlet doğası gereği bütün toplumu yönetmek zorunda olduğu için onun mülkiyetindeki işletmeler işçi ve emekçilerin çıkarlarına çok daha fazla taviz vermek zorunda kalır."³³

İşçi sınıfının bağımsız çıkarları reformlarla çelişmez! Ama devlet mülkiyeti altındaki bu işletmeleri tam da "kamu yararı sağlıyor olmaları" (kastedilen daha ucuz ücret malları ve hizmeti üretmeleri ise bu durumda barut, silah, üreten kamu işletmelerinin kamu yararıyla ilişkisi cevapsız kalmaktadır) bu işletmelerin reformcu politikalarla bir sınırı kadar "düzeltilebilmesi" imkânları vardır.

Ancak bu durum sınıfın dikkatini, "reformcu politikalara" çekmektedir. Ve iyi işletme yöneticileri, rasyonel yönetim, doğru yatırım politikası gibi idari, teknik düzenlemelerle sorunun çözülebileceği noktalarına çekmektedir. Ve tabii bir sonraki aşama "rekabet avantajı yakalamak" olacaktır.

TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine karşı mücadelede öne çıkan iki tema daha vardır; Bunlardan birisi, milliyetçi eğilimlerden etkilenen, aslında reformist bir özü olan, devlet işletmelerini vatanla özdeşleştiren anlayıştır. Bu anlayış, milliyetçiliğin yükselişiyle son yıllarda daha sık dillendirilmektedir. Bu konuya, SEKA'yı ele aldığımız bölümde değineceğimiz için, burada ele almıyoruz.

Diğeri, dönemin sol liberal eğilimlerinden etkilenen, popülizme bulanmış, yurttaş hareketidir. TÜPRAŞ'ın Koç-Shell ortaklığına devredilmesinden sonra oluşturulmuş, işçi sınıfı ile irtibatı bulunmayan, sentetik organizasyondur.³⁴

Özelleştirmelerde TÜPRAŞ engelini aşılması, mücadele geleneğinin yüksek olduğu PETKİM'in satışına kapıyı aralamıştır... TÜPRAŞ'ta sendika bürokrasisi "üretimden gelen gücün" kullanılması imkânını, kullanmaktan özenle kaçınmıştır; heba etmiştir. Kuruluşta toplu sözleşme ile belli bir güvenceye tabi olan haklar, (erken emeklilik, bazı rafineri

32 Sungur Savran, agm sf: 30

33 Sungur Savran, agm sf: 30

34 Yurttaş hareketi, kendisine, "TÜPRAŞ halkındır hareketi" adını vermiştir. Hareketin ne sınıfla ne de adını yadsıma pahasına halkla ilgisi yoktur: Bir kısım küçük burjuva aydınının "vicdan muhasebesinden" yola çıktıkları söylenebilir.

"TÜPRAŞ'ın özelleştirilerek, kamu birikiminin yağmalanması ve özel sermayenin bir kesimine kolay birikim imkânlarının sağlanması sadece Petrol-İş Sendikası'nın değil, bütün yurttaşların sorunu... (*Yurttaş Hareketi Çağrı Metni Mayıs 2006*).

İlginçtir çağrı metninde halkı TÜPRAŞ'ı savunmaya çağıran yahut halkı bu sürece katmak için tedbirler almaya yönelik tek bir satır yoktur; yani halk bu sürece katılmazsa, özelleştirme engellenemez biçiminde bir görüşün zerresine dahi yer verilmemiştir.

Çağrı çok umutsuzdur "[bu yağma] karşısında kimsenin vicdanı susamaz diye düşünüyoruz. Bu bağlamda sendikaları, emek yanlısı siyasi partileri, oluşumları, kamu vicdanı adına taraf olan aydınlarımızı, ... TÜPRAŞ özelleştirilmesi karşısında tavır almaya ....çağırıyoruz."

ve ünitelerin kapatılması, çalışanların görev yerinin değiştirilmesi, birim yöneticilerinin değiştirilmesi vb) kısa sürede ortadan kaldırılacaktır. Bu konuda Petrol Ofisi tecrübesi belleklerdedir. Şimdi önümüzdeki dönemin özelleştirilmelerinde, "TÜPRAŞ deneyi", üretimden gelen gücün kullanılmamasının sonuçları ekseninde dikkate alınır, saldırıyı püskürtmek için çok önemli bir imkan sunmuş olacaktır.

c. SEKA: "Zarar Eden, Sabit Sermayesi Tahrip Edilmiş Kamu İşletmeleri Özelleştirilemez!"

Özel kesimde 200 bine yakın işçinin toplu sözleşmesi sakın, sessiz, "her iki tarafın da karşılıklı özverisi ve iyi niyeti ışığında hayırlı bir sonuca ulaşmışken]"³⁵ "çalışma barışını" bozacak bir imkân, masa başında çözülerek savuşturulmuşken, 2004 yılının sonunda İzmit SEKA işçilerinin eylemi başlamıştır.

İşten atılan işçiler sendika bürokrasisi tarafından özelleştirme mağdurları³⁶ olarak tanımlanıp, hükümetle "sosyal diyalog" gerekçesi olarak vesile edilirken, Kocaeli SEKA işçileri sınıfın üretimden gelen gücünün var olduğunu, bu mücadelenin hızla genelleşebileceğini, toplumu tercih yapmaya ittiğini dosta ve düşmana gösteren mücadeleyi yükseltmiştir. Eylemler son 10 yılın özelleştirmeye karşı en önemli mücadelelerinden birisi olarak tarihe geçmiştir.

SEKA mücadelesi Türk sendikacılık hareketini, hareketin kullandığı "kavramları", dayandığı argümanları, hafızasızlığı ve nihayet sendikalara çöreklenmiş asalak yöneticileri kıyasıya eleştirmek gerektiğini açık biçimde göstermiştir... Sermayenin, devletin ve bürokratların ihtiyaçlarına göre dizayn edilmiş bir işçi hareketi istemiyorsak, bu zorunludur.

Bugüne kadar, SEKA işletmeleri, özelleştirme saldırısının ilk hedefleri arasında yer almıştır. SEKA'nın 11 fabrikası satılmış, Kocaeli fabrikasının da içinde olduğu 4 işletme ise kapatılmıştır. SEKA işyerlerindeki işçilerin örgütü, Selüloz-İş'in örgütlü sendika olma özelliği, kağıt üzerinde kalmıştır.

SEKA Kocaeli İşletmesi, ekonomik ömrünü tamamladığı gerekçesiyle, 2004 yılı sonunda özelleştirme programı çerçevesinde, kapatılmıştır.³⁷ İşletmenin kâr elde edememesi, teknolojinin eskimiş olması,³⁸ diğer kamu kuruluşlarında yatay geçişle istihdam imkânı, işçileri taleplerinden vazgeçirememiş, kapatılma kararının ilanından sonra Sendika bürokrasisinin sorunu, çözemeyeceğine kanaat getiren işçiler aileleriyle birlikte 2005 yılı başında fabrikayı işgal etmişlerdir.

SEKA İzmit eylemi kamuoyunda diğer özelleştirmeye karşı direnişle kıyaslanmayacak bir ilgi görmüştür. Hâтта, 1998'de bir ayı aşkın bir zaman devam eden kitlesel eylem

35 Mustafa Özbek, (Türk Metal Sendikası Başkanı) Mess İşveren Gazetesi, Kasım 2004.

36 "Özelleştirme uygulamalarının hukuki, insani ve sosyal boyutu yok, sokakta kalan insanların mağduriyetinin giderilmesi için hükümet ile görüşmelerin sürdürüldüğünü açıklamış." Salih Kılıç, Dünya 26 Ocak 2005

37 ÖYK'nın 8 Kasım 2004 tarihli kararı.

38 5 milyon dolarlık yatırımla bu fabrika ayağa kalkar. Mevcut haliyle yüzde 70 kapasiteye çıkılsın bu fabrikanın zararından kimse bahsedemez." *Selüloz İş Genel Başkanı, Engin Alşan'ın açıklaması, Yeni Şafak, 2 Şubat 2005.*

bile kamuoyunun bu ölçüde ilgisini çekmemiştir. Eylem özelleştirme saldırısının gerekçelerinin toplum nezdinde ikna ediciliğini büyük ölçüde yitirdiğini ortaya koymuştur.

Eylemin genel bir işçi mücadelesini yükseltme, sendika bürokratlarının gerçek yüzünü açığa çıkarma, sınıfın sendikal birliğini sağlama gibi potansiyelleri barındırdığın ihmal etmeden gösterdiği en önemli şey şudur: Sınıf mücadelesi kriz içindeki kapitalist bir ülkede değişmez kabul edilen şeyleri, mesela, hâkim sınıfların fikri hegemonyasını hızla altüst edebilir.

SEKA İzmit eylemi kendilerini solda tanımlayan hemen her grubun desteğine mahzar oldu. Diğer yandan SEKA Eylemini göklere çıkartan pek çok "aydın" kıymetli fikirleriyle sendika bürokrasisinin cephaneliğini güçlendirmekten geri kalmamıştır.

KİT'lerin vatanın kaleleri olduğu işçilerin vatan savunması adına özelleştirmeye karşı mücadeleyi yükselttiği, SEKA eyleminde revaçta olan bir görüştü.

"SEKA direnişi salt SEKA emekçilerinin işyerlerini kaybetme korkusu ile geliştirdikleri bir refleks değildir."³⁹

"İzmit'te SEKA Fabrikası'nı çoluğuyla çocuğuyla dolduran işçi o kudurmuş serbest piyasaya karşı Türkiye nöbeti tutmaktadır. Cumhuriyet nöbeti, vatan nöbeti, ekmek nöbeti, namus nöbeti tutmaktadır... Özelleştirme salgını göreceksiniz, en sonunda kudura kudura ölecektir... Çünkü karşısında koskoca bir millet bulunuyor. Mesele o büyük milletin gücünü harekete geçirebilmektir."⁴⁰

Hayır baylar! Bu eylem vatan savunması, yurtseverlik gösterisi, "milli varlıkların" korunması değildir. Sizin niyetlerinize göre tasarlanmış, örneğin, işten atılma korkusundan azade bir eylem de değildir.

Kapitalizmin egemen olduğu bir toplumda, sınıf mücadelesinin cereyan ettiğinin, bu mücadelenin asli taraflarından biri olan işçi sınıfının bağımsız çıkarları olduğunun, bu bağımsız çıkarların şu veya bu saikle ortaya çıkma olasılığı bulunduğunu ama burada görüldüğü gibi esas olarak öz çıkarlarını (2005 Ocak ayında bu artık, çalışma hakkıdır) korumak için açığa çıktığını göstermekten başka bir şey değildir.

"Devlet İşletmeleri Halkındır Kapatılamaz!" Sendika bürokrasisinin ve ona payanda görevi yapan reformcu görüşlerin mücadele üzerindeki etkisi büyüktür; İşçilerin "SEKA'da Gerçek Direniş Şimdi Başladı" diye niteledikleri, polisin (devletin) kuşatması altındaki eylemlerinde bile haykırdıkları slogan "*SEKA Halkındır Kapatılamaz*" olmuştur.

Nesnel olarak, devletin, zor gücünün altında, bu slogan eylemin meşruiyetini eski argümanlarla sağlama çabasının ürünüdür; şu da var ki sloganın, "toplumun diğer kesimlerinin" desteğini sağlamaya yönelik bir "tınısı" da vardır.

Bu sloganın mesnetsiz olduğu, fabrika kuşatılmışken, devletin kendi mülkünü boşaltmak için kullandığı zor gücü karşısında kavranması imkânı genişlemişti. Sendika bürokrasisi üzerinde de etkili olan akımların fikriyatının bu sloganın haykırılmasında (1998 yılında olduğu gibi) kuşkusuz büyük rolü vardır. Sınıfı, siyasetlerinin merkezine

39 İzzettin Önder, Cumhuriyet 8 Şubat 2005.

40 Doğu Perinçek, Aydınlık, 30 Ocak 2005.

almayan bu akımların (her işçi eyleminde açığa çıkan) oportünist nitelikleri, 98 SEKA eylemini ve genel özelleştirme mücadelesinin "derslerini" tam da 2005 SEKA eylemi "cephaneliğe" ihtiyaç duyarken gündeme getirmemeleri ile de görülmüştür.

SEKA Halkındır Kapatılmaz"; kapitalizmde, bütün zenginliklerin kaynağının emek sömürüsüne dayandığı bir sistemde (KİT'ler halkın vergileriyle değil, işçi sınıfının sömürüsü sonucu elde edilen artı-değerlerle kurulmuştur) ne zamandan beri ekonomik varlıklar bütün halkın malı oluyor? Ve eğer öyleyse bu işletmenin kontrolünü elinde tutan devlet kimin devletidir? Halkın malını korumak, devletin tarafsız olduğu varsayımına dayanmaz mı?

Bu anlayış, kamu işletmeleri ile burada çalışan işçileri adeta "özdeşleştirerek"⁴¹, bunların kamu yararı sağlamak saikiyle kurulmuş oldukları, vatanın payandaları⁴² olduğunu vazer. Bütün bunlar, emek ile sermayenin çıkarlarının uyumlu olduğunu kabul etmektir.

"KİT'ler halkın malıdır tezi, devleti tarafsızlığa davet etmektir aslında." O kez emek süreci büsbütün atlanılır, sömürü-artı değer yalnızca özel sektöre ait kavramlar olarak kalır, tabii hala bu kavramlara değer veriyor iseler!. Bu kez de sömürücü özel kesim ile "emekçi halkın vergileri ile finanse edilmiş" kamu sektörü eksenini oluşturulmuş olur.

Devlete tarafsızlık misyonu yüklemek, işçi sınıfının kazanımlarının, onun işçi sınıfına tavizler vererek elde edilmiş olduğu gerçeğini görmezden gelmektir. Devlet taraflıdır. "Her kim ki özelleştirmeye karşı mücadeleyi 'KİT'ler halkın malıdır' şiarına yaslandırmaya girişirse o halkı aldatmaktadır."⁴³

Ve üstelik "...devletin sermayenin çıkarlarını eskisinden daha fazla (ulusal düzeyin yanı sıra uluslar arası ölçekte de) kollamak durumunda olduğu bir konjonktürde bulunduğumuz da gözardı edilme[diği]"⁴⁴ koşullarda.

Mücadelenin zaafı

SEKA Kocaeli eylemi de, sanki ilk kez özelleştirme saldırısı ile karşılaşılıyormuş gibi... Ne SEKA Kocaeli işçisinin 1998'de de aynı saldırıya maruz kaldığı hatırlanıp, hafızadan deneyimler ortaya serildi, ne de benzer işletmelerin, bıraktım, diğer sektörleri bizatihi SEKA işletmelerinin diğerlerinin aynı akıbetinin dersleri dile getirildi.

Allahtan SEKA işçisi '98 saldırısının deneyimine sahipti; fabrikayı boşaltmadı, işi hukuk mücadelesi versin diye Selüloz-İş bürokrasisine teslim edip Kocaeli'nin orta sınıf semtlerindeki evlerine çekilmedi; eş ve çocuklarla yaptı bunları ve hemencecik diğer sınıf kardeşlerinin, TÜPRAŞ işçilerinin, Pektim işçilerinin vd. desteğini elde etti. Destek Kocaeli'nde diğer kesimlere doğru yayılmaya başladı.

Diğer yandan, SEKA mücadelesi şunu gösterdi: Sermaye, özelleştirme yoluyla sınıfın

41 Bu özdeşleştirmede, Stalinci, tek ülkede sosyalizm çarpıtmasından beslenen "yurdun kalkınması" anlayışının etkisi büyüktür.

42 "Milli devlet dediğin milli piyasa üzerinde yaşar. O kurumları [içinde kamu işletmeleri de olan kurumlar] yıktınız mı vatan da kalmaz. Çünkü vatan milli piyasanın siyasetteki adıdır" Doğru Perinçek, Aydınlık, 30 Ocak 2005.

43 Sungur Savran, "... Kamu Girişimciliği Sempozyumu... EMO, 1997 C.I sa.49

44 Kurtar Tanyılmaz, "Türkiye'de 80 Sonrası Sanayileşme Deneyimlerine Bakarken" İktisat Dergisi, Ağustos 2004.

örgütlü yapısını dağıtmak için bütünsel bir plan dahilinde gerçekleştirdiği saldırısının başarısı için en önemli koşullardan ikisine sahip olmaya devam ediyor.

Bu iki koşul işçi hareketinin zaaflarıdır.

Birincisi mücadele fabrika düzeyini SEKA'da gördüğümüz gibi sınırlı düzeyde aşıyor. Sektörün hatta kurumun diğer fabrikalarına yayılmıyor. Deneyler fabrika ölçeğinde, o fabrikanın işçilerinin hafızasıyla sınırlı kalıyor. Diğer işletmelere yayılmıyor. Mücadelenin deneyleri 20 yıldır özelleştirme hedefindeki diğer işletmelere yayılmaması, özelleştirmeye karşı mücadeleden neşet eden birleşik bir işçi mücadelesinin imkanlarını sınırlamıştır.

"Mücadelenin tek bir fabrika veya işyeri ile sınırlı kalması" ile sürece hâkim olan fikriyat arasındaki anahtar öge, sendika bürokrasisidir. Bu nedenle özelleştirmeye karşı sınıfı mücadelesinin imkânlarının tartışılması, sendikalarda tabanın söz ve karar sahibi olabilme ve sınıf mücadelesine musallat olan milliyetçi, (kimi "yurtsever"-kimi "ulusalçı") liberal eğilimlerin etkisinin bertaraf edilmesinin imkanlarını tartışmak anlamına da gelmektedir.

İkincisi mücadele hattında kullanılan fikriyat, sendika bürokrasisinin masa başındaki varlığını güçlendiren, sistemi bütünsel olarak sorgulamayan, neredeyse kapitalizmin yanlışı varyantı olarak sunulan bir zemine sahiptir.⁴⁵

"Her yer SEKA her yer direniş" işte SEKA'da en fazla atılan bu slogan,⁴⁶ işçilerinin mücadele sürecinde kavramış oldukları, istikameti gösteren bu ifade ete kemiğe bürünebilirse özelleştirme saldırısını durdurmanın imkanları genişletilmiş olacaktır.

Türkiye işçi sınıfının özelleştirmeye karşı mücadelesi, ne yazık ki bugüne kadar bir işletmenin dar sınırlarını aşamadı. Ateş düştüğü yeri yaktı. Bazen Sümerbank'ta Süt Endüstrisi Kurumu'nda, Petrol Ofisi'nde olduğu gibi birbirine bağlı fabrika öbekleri olmasına rağmen "mücadelenin işletmenin sınırlarını aşmaması" kuralı işlemiştir. SEKA bu çemberi kırmanın eşiğine varmıştı ne yazık ki, sendika bürokrasisinin usta manevraları ve sınıfın bağımsız siyasi hattının eksikliği sonucu, eşik aşılamadı.

SEKA 2005 mücadelesi, özelleştirme saldırısı, -daha önce de görülmüştür- icra edilmeye başladığında, yani pratikte karşı koyuş sürecinde işçilerin sloganlarının, eğilimlerinin, yaklaşımlarının sendika bürokrasinin ortaya koyduğu işletmenin kendisiyle sınırlı çerçeveyi aşabildiğini de ortaya koymuştur.

Sonuç yerine...

Bütün dünyada, özelleştirme, iş güvencesinin gevşetilmesi, emeklilik, sağlık ve eğitim haklarının ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemelerle paralel bir seyir izlemiştir. Bu nedenle özelleştirme saldırısını, işçi sınıfına uluslararası top yekûn saldırısının biçimlerinden birisi olarak değerlendirmek gerekir; tabloya yalnızca özelleştirmeyi yer-

45 Genel olarak reformcu bir karakter taşıdığını söyleyebiliriz; kalkınma, sosyal barış, rekabet ve nihayet rasyonel iktisadi politikalar izlenebilmesi için kamu işletmelerinin bizatihi iktisadi varlığını, teknolojisini, rekabet gücünü, satış hacmini temel alan bir anlayış.. Bu fikriyatta işçi sınıfına kamu işletmelerinin bir "figürü" olarak yer verilmektedir.

46 2 Kasım 1998 SEKA İzmit işçileriyle şehir merkezinde 20 bin emekçinin katıldığı miting.

leştirmek, üretim sürecindeki esnekleşme ve sosyal kazanımlara yönelen saldırıları eklememek sorunu bütünsel olarak görememek, genel bağlamından koparmak anlamına gelmektedir.

Yasal bir dizi düzenleme, başta yeni iş kanunu olmak üzere, sınıfın kazanımlarını bir ahtapot gibi sarmıştır. Bir bakıma yeni yasal düzenlemeler 2001 krizinde üretim sürecinde sınıfın disipline edilmesinin, yani ağırlaşan sömürü koşullarının, nispi ve mutlak artı-değerin artmasının hukuki çerçevesini de çizmiştir. Nihayet sınıfa saldırının en önemli yasal dayanaklarından birisi olarak Haziran 2006'da yeni sosyal güvenlik tasarısı gündeme gelmiştir.

İşçilerin üretimden gelen gücünü açığa çıkarmamak için, burjuva devletinin adalete sığınan sendika bürokrasisi, özelleştirmeye karşı birleşik bir cephenin inşa edilmesinde başlıca sorumlular arasındadır.

Özelleştirmenin fiilen hızlandığı 1990'ın başında, kamu sanayi sektöründe **sendikali işçi sayısı** yaklaşık 950 bin idi; 2004'te yaklaşık 420 bin civarındadır.⁴⁷ Bu düşüş özelleştirmenin gerçek niyetini açıkça ortaya koyan en sağlam olgudur, özelleştirme saldırısı, sınıfın örgütlü gücünü tahrip etmiştir.

Özelleştirme, ulusal düzeyde el emeğinin yerini, -KİT'lerin hantal olması, emeğin verimsiz olması iddiası bu durumu ifade ediyordu- modern teknolojilerin ikame etmesiyle sonuçlanmadı. Bunun en önemli örneği Sümerbank'ın 161 ayrı özelleştirme operasyonuna uğrayarak 48 işletmesinin satışı 16'sının kapatılmasına⁴⁸ karşılık, özel tekstil sektöründe, ilkel bir iş örgütlenmesi ile "emek-yoğun" üretim sürecinin değişmemiş olması, hatta hâkim hale gelmiş olmasıdır.⁴⁹

Modern kapitalist sistemde işçi sınıfının çıkarlarıyla toplumun çoğunluğunun çıkarları çatışmaz kuşkusuz; ama bu çıkarları toplumun çoğunluğu yekpare olarak savunamaz... Savunulması için sınıfın önderliği vazgeçilmez bir koşuldur. Bu nedenle "toplum yararının" sistem içindeki reformlar düzeyinde dahi savunulması; bir adım sonrasında hayata geçirilmesi, sınıfın önderliği olmaksızın başarılmaz. Ve tersine sermayenin toplumun bütünü üzerindeki hegemonyasını güçlendirmesi, sermaye birikiminin tıkanıklıklarını aşabilmesi için sınıfın direncinin kırılması gerekir.

Bu direnç kırılmadan, kazanımları ortadan kaldırmak mümkün olmaz. Kazanımlarıyla, yılların mücadelesinin hafızasına sahip olmalarıyla ve en önemlisi örgütlü olmalarıyla sermaye birikiminin önünde engel olan "kamu işçilerinin" dağıtılması özelleştirmenin "stratejisidir."

Yaygın bir propaganda ile toplumun geniş kesimlerinin zihnine kazınan, saldırıya karşı, işçi sınıfı, ortak bir mücadele programı etrafında bir araya gelememiştir. Özelleştirmeye karşı mücadelede işçi sınıfı bölünmüştür. Egemen sınıfın bütün kurumlarıyla

47 Kaynak, Çalışma Bakanlığı İstatistikleri.

48 ÖİB, Özelleştirme Bültenleri.

49 Kayıt-dışılık, çocuk işçi çalıştırılması, kadın işçi çalıştırılması yaygınlaşmış, bölgesel asgari ücret uygulaması talep edilmiştir. Patronların vergi yükümlülükleri ve SSK prim oranları düşürülmüştür. 2006 ilkbaharında tekstil sektöründeki kriz işçi sınıfını yeni bir yıkımla karşı karşıya bırakmıştır.

ideolojik bombardımanı farklı derecelerde kuşkusuz, öncü işçileri etkilemiştir. İşçi sınıfının egemen sınıfın etkisinden uzak siyasi hatlarının zayıflığı, sorunun, sınıf gerçeği, temelinde ele alınmamasında belirleyicidir. Böylece genel olarak öncü işçiler sendika bürokrasisini aşan bir sınıf politikası oluşturamamışlardır.

Önümüzdeki dönemin özelleştirme saldırılarına (PETKİM, Enerji sektörü işletmeleri, Şeker Fabrikaları, TEKEL işletmelerinin geriye kalanları vd.) örgütlenme kapasitesi zayıflamış, moralsiz, reel ücretleri gerilemiş, sosyal hakları budanmış bir işçi kitlesi ile giriyoruz.

İşçilerin sermayenin ve devletin hegemonyasından bağımsız, birleşik bir işçi hareketinin yaratılmadığı bir ortamda laiklik, irtica, üzerinden yapılan siyaset ve devletin Kürt sorununun çözümünde adım atmaması işçi sınıfını bölmüştür. Milliyetçiliğin yükselişi, sınıfın bölünmesini hızlandırmaktadır.

Ancak hâlâ sınıfın bu en örgütlü, kazanımları en fazla olan işçilerin birleşik mücadelesi ile, egemen sınıfı büyük bir yenilgiye uğratmak; özgüveni yeniden kazanmak halâ mümkündür. 300 işçiyi bulmayan SEKA İzmit fabrikası işçilerinin mücadelesi bunu ortaya koymuştur.

Özelleştirmeye karşı mücadele genellikle tek bir fabrikanın sınırlarını aşamamaktadır; hatta bir kuruluşun farklı illerdeki fabrikaları arasında ortak bir mücadele hattı dahi örülememektedir. Pratikteki sorun, fabrika (veya işyeri) düzeyindeki mücadelelerin birleştirilmesidir; bunun sendika dolayımı ile sağlanması dışında ortada güçlü başka bir araç yoktur. İhtiyacımız sınıfın örgütlülüğünün genişlemesidir. Burada temel engel örgütlü işçi mücadelesinin genişlemesini kontrol altında tutma görevini sadakatle yerine getiren sendika bürokrasisidir; bu mücadele onu etkisiz hale getirmeksizin ve hatta aşağı etmeksizin başarıya ulaşamaz. Ve aynı zamanda böylesi bir mücadele bürokrasinin kırılmasının imkânlarını da genişletecektir.⁵⁰

Diğer yandan bileşik mücadeleyi yeni bir sendika veya bu türden oluşumlar için fırsat olarak değerlendirmek en hafif deyimle aymazlık olacaktır.

Birleşik bir mücadele işçi sınıfının siyasal partisinin olmadığı koşullarda nasıl oluşturulacaktır? Burada ikili bir hattı oluşturmak imkan dahilinde gözüküyor; birincisi özelleştirmeye karşı mücadele eden öncü işçilerin örgütlü oldukları sendika içinde, (işçiler kendi kendilerine şöyle demektedirler: Sendikalar kötü ama onlar olmaksızın daha da kötü olacak."⁵¹) sendika varlığını dışlamadan özelleştirme karşı bir komite kurulmasını sağlayacak mücadeleleridir.

İkinci adım bu komitelerin yatay bağlarının kurulmasıdır; özelleştirmenin hedefi olan, *Enerji-Petrol işçileri, Tütün endüstrisi işçileri, Maden (kömür) işçileri ve Şeker Sanayi sektörü işçileri* arasında bu başarılabilir.

50 Diğer yandan, mücadeleyi bir işletme sınırlarına hapsedmek veya hapsedilmesine zemin hazırlayan ideolojik yığınak hazırlamak kapitalist sistemin (ülke düzeyinde söylersek iç pazarın) bütünsel kavranışını engellemektedir; sorunun sistem sorunu olduğunu perdelemekte suçu yanlış politikalara, özelleştirmeci Hükümetlere, satın alınmış idarecilere, dürüst olmayan yağmacı sermayedarlara yılmaktadır.

51 L. Troçki "Sendikalar Üzerine" Maya Yayınları, 1976, Sf. 90-91

Bu mücadelenin temel sloganlarından birisi özelleştirmeye karşı "işçi kontrolü"dr. İşçi kontrolü kapitalist sistemde "sosyalizme giden yolda" bir ara dönem değildir; sınıfın elde ettiği çok önemli bir tavizdir. İşçi kontrolü ile kamu işletmelerinin, satılması, kapatılması veya işlevsiz kılınmasının bütün maddi gerekçelerini ortadan kaldırmak mümkün hale gelecektir; gerekirse bu işletmelerdeki zararın toplumsallaşması dahi mümkün olabilecektir: Aktarılan kaynaklar düşünüldüğünde bu mümkündür.

2003-2006 MART AYI ÖZELLEŞTİRMELER

No	Satış biçimi/Grup (öib original Gruplaması)	Ana Sektör	Satılan Kuruluş	Satılan İşletme	Satış Tarihindeki Kamu Pay	Satılan Kamu Payı %	Satın Alan Kisi/Kuruluş	Ay	Yıl	Toplam satış tutarı (Bin Dolar)
1	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İŞl.	Kuşadası Limanı	-	-	EGE Liman İşletmeleri A.Ş.	02	2003	24.300
2	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Dostel Alümin. Sülfat San. A.Ş.	39,0	39,0	Şaphaneliler Kimyevi Mad. A.Ş.	05	2003	500
3	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Balıkesir İşletmesi	-	-	ALBAYRAK Turizm Sey.A.Ş.	06	2003	1.100
4	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Yibitias Kraft Torba	10,0	10,0	Yibitias Holding A.Ş.	06	2003	205
5	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Çaycuma İşletmesi	-	-	OYKA Kağıt Amb. San. Tic. A.Ş.	06	2003	13.590
6	Blok	Ara-Girdi	Taksan		100,0	100,0	Hesfibel fib.op. Ve el. AŞ	06	2003	10.000
7	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	1 Matbaa Binası	-	-	Kasım KOÇAK	06	2003	110
8	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Afyon İşletmesi	-	-	GAP İnş. Yat. ve Dış Tic. A.Ş.	06	2003	3.100
9	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	TZD-Sakarya Traktör İsl.	-	-	Başak Trak. İş. Tar. Mak. AŞ	07	2003	2.300
10	Varlık-EBK	Tüketim	EBK	Havelsan A.Ş.	0,0	0,0	Aspilsan Askeri Pii A.Ş.	08	2003	150
11	Varlık-EBK	Tüketim	EBK	MEYBUZ A.Ş.	99,6	99,6	GÜLSAN Şekerleme A.Ş.	09	2003	2.610
12	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Çankırı Kaya Tuzlası	-	-	ÇAN-KAYA Kaya Tuzu A.Ş.	10	2003	535
13	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Aksu İşletmesi	-	-	MILDA Mec. Gaz. Dağ. Paz. Ltd.	10	2003	3.500
14	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Merinos Halı Markası	-	-	MERINOS Halı A.Ş.	10	2003	290
15	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	ERYAĞ A.Ş.	39,0	39,0	Abdullah Keskinliç	10	2003	455
16	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Kastamonu İşletmesi	-	-	MOPAK Kağ. Kar. . A.Ş.	11	2003	8.190

17	Blok	Sermaye Mali	Gerkonsan		100,0	100,0	Teknotes müh. İnş. Tic. San. A.Ş.	12	2003	3.015
18	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Adıyaman İşletmesi	-	-	A-D Tekstil İŞl. A.Ş.	12	2003	1.450
19	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İŞl.	Trabzon Limanı	-	-	Trabzon Liman İşletme. A.Ş.	20	2003	20.160
20	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İŞl.	Dikili Limanı	-	-	Dikili Liman ve Turizm İŞl. A.Ş.	20	2003	4.250
21	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İŞl.	Çeşme Limanı	-	-	Ulusoy Çeşme Lim. İŞl. A.Ş.	28	2003	11.250
22	Varlık-THY	Ulaştırma	Usaş Hissesi	Hisse	11,3	6,0	Borsaya Arz	11-12	2003	
23	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	SÜTAS	1,6	1,6	Muharrem YILMAZ	02	2004	342
24	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Malatya İşletmesi	-	-	MGG Tek., Tur.,En., İnş. . A.Ş.	02	2004	5.760
25	Varlık-TÜGSAS	Ara-Girdi	Tügsaş	GEMLIK GÜBRE SAN. A.Ş.	100,0	100,0	YILYAK Yakıt Paz. Tic. A.Ş.	02	2004	83.100
26	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Alkollü İçkiler San. ve Tic. A.Ş.	100,0	100,0	MEY İcki San. ve Tic. A.Ş.	02	2004	292.000
27	Varlık-EBK	Tüketim	EBK	Ankara'da 11 Mağaza, 23 büro	-	-	Mir Yıldız Tic Ltd. Şti	03	2004	687
28	Blok	Ara-Girdi	Esgaz		100,0	100,0	Kolin inş. Tur. San. Ve tic. A.Ş.	03	2004	43.000
29	Varlık-TÜGSAS	Ara-Girdi	Tügsaş	İGSAS	100,0	100,0	YILDIZ Entegre Ağaç A.Ş.	03	2004	90.450
30	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Karacasu İşletmesi	-	-	Burhan Çelik Alışap Mam. A.Ş.	03	2004	1.845
31	Blok	Ara-Girdi	Eti bakır a.ş.		100,0	100,0	CE-KA İnş.Mak. Mad. A.Ş.	04	2004	21.879
32	Varlık-KBI	Ara-Girdi	KBI	Samsun İşletmesi	-	-	CE-KA İnş.Mak. Mad. A.Ş.	04	2004	11.121
33	Blok	Ara-Girdi	Div-han a.ş.		100,0	100,0	Erdemir	04	2004	28.500
34	Blok	Ara-Girdi	Bursagaz		100,0	100,0	Çalık enerji san. Tic. A.Ş.	04	2004	120.000
35	Varlık-EBK	Tüketim	EBK	Samsun Soğuk Hava Deposu	-	-	Serra Dep. İnş. AK. A.Ş.	05	2004	600

36	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	ORTADOĞU TEKNO PARK A.Ş.	15,0	15,0	BledaYapıSan. Tur. Tic. AŞ	06	2004	83
37	Varlık-EBK	Tüketim	EBK	Manisa Et ve Tavuk Kombinası	-	-	MAY Et ve Gıda San. Ltd. Şti.	06	2004	1.260
38	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Tümosan İşletmesi	-	-	Alcelik Çelik Yapı İnş. San. Tic	07	2004	27.200
39	Blok	Tüketim	Amasya şeker fab. A.Ş.		15,0	15,0	S.s. Amasya pancar ek. Koop.	08	2004	1.125
40	Blok	Ara-Girdi	Eti gümüs a.s.		100,0	100,0	Kss mad. İnş. Tur. San. tic. A.Ş.	08	2004	41.200
41	Blok	Ara-Girdi	Eti krom a.ş.		100,0	100,0	Yıldırım dış ticaret paz. A.ş.	09	2004	58.050
42	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Tuzluca Tuzlası	-	-	SÜRKİT GıdaPet. Ür. . A.Ş.	09	2004	383
43	Blok	Ara-Girdi	Çayeli bakır işl. A.Ş.		45,0	45,0	İnmet madencilik a.ş.	09	2004	49.250
44	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Sekili Tuzlası	-	-	GÖKAY İnş. Tic. Mad. Ltd. Şti.	09	2004	617
45	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Bakırköy İşletmesi	-	-	DOĞA Mad. End. ve Tic. A.Ş.	10	2004	44.000
46	Blok	Ara-Girdi	Bet kütahya şeker		56,0	56,0	Torunlar gıda san.tic.a.ş.	10	2004	21.438
47	Varlık-TUGSAS	Ara-Girdi	Tügsas	Kütahya Gübre A.Ş. Varlıkları	-	-	YILDIZ Entegre Ağaç A.Ş.	10	2004	9.666
48	Blok	Ara-Girdi	Eti elektrometalurji		100,0	100,0	Aksu mad. San. Tic. A.Ş.	10	2004	15.320
49	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Çanakkale Sen. Deri İşl.	-	-	IREMSAN . A.Ş.	10	2004	2.100
50	Varlık-SEKA	Ara-Girdi	Seka	Akkuş İşletmesi	-	-	ARGAN Or. Ür. Ker. San. A.Ş.	11	2004	702
51	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Dişarbakır İşletmesi	-	-	Mehmet Sait DİLEK	12	2004	2.250

52	Uluslararası	Ulaştırma	THY		98,2	15,0	Uluslararası piyasa	12	2004	125.952
53	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İşl.	M/F Ankara Feribotu	-		Denizciler Tur. ve Deniz. A.Ş.	28	2004	2.250
54	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İşl.	M/F Samsun Feribotu	-		Denizciler Tur. ve Deniz. A.Ş.	28	2004	3.015
55	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Kristal Tuz Raf. ile Kağızman Tuzlası			KristalTuz Mad. San. Tic. A.Ş.	02	2005	715
56	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	İstanbul İmar Ltd. Şti.	50,0	50,0	PARS İnş.Taah. San. Tic. A.Ş.	02	2005	3.570
57	Blok	Turizm	ATAKÖY TUR. TES.TİC.A.Ş.		58,6	58,6	DATI Denizciler Tur İnş. IA.Ş.	02	2005	33.698
58	Blok	Turizm	ATAKÖY OTELCİLİK A.Ş.		56,5	56,5	DATI Denizciler Tur İnş. IA.Ş.	02	2005	62.797
59	Blok	Turizm	ATAKÖY MARINA VE YAT İŞL.A.Ş.		15,1	15,1	DATI Denizciler Tur İnş. IA.Ş.	02	2005	23.755
60	Varlık-T.DENİZCİLİK İŞLT	Ulaştırma	T.Denizcilik İşl.	M/S Karadeniz Gemisi	-		Ortaoğlu Nak.İnş.Tur. İh..A.Ş.	03	2005	3.780
61	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Beykoz Deri ve Kun. San. İşl.			Yıldırım Dış Ticaret ve Paz. A.Ş.	04	2005	29.750
62	Borsayaarız	Ara-Girdi	Petkim		88,9	34,5	Borsa	04	2005	273.720
63	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Akdeniz İşl. Makina teçhizat			KILIÇLAR Metal Ltd. Şti.	05	2005	4.143
64	Varlık-TUGSAŞ	Ara-Girdi	Tügsaş	SAMSUN GÜBRE SAN. A.Ş.			Toros Gübre ve Kimya End. A.Ş.	07	2005	41.000
65	Varlık /Diğer/Bayındırlık Bak	Turizm	Bayındırlık Bak	Erciyes Sos. Tesisi(Bayındırlık)			AKSA Ankara Mak. Stış Se. A.Ş.	07	2005	232
66	Varlık/Diğer DSI	Turizm	DSI	Erciyes Sos. Tesisi(DSI)			AKSA Ankara Mak. Stış Se. A.Ş.	07	2005	469
67	Varlık/Diğer/ Bayındırlık Bak	Turizm	Karayolları	Erciyes Sos. Tesisi(Karayolları)			AKSA Ankara Mak. Stış Se. A.Ş.	07	2005	306

68	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Manisa Pam. Men. A.Ş.	100,0	100,0	Manisa Ortak Girişim Tic. A.Ş.	07	2005	3.751
69	Varlık/Diğer	Turizm	?	KUŞADASI TATİL KÖYÜ			KUŞADASI Tur. Yat. ve İşl. A.Ş.	07	2005	34.500
70	Blok	Ara-Girdi	ETİ ALÜMİNYUM A.Ş.		100,0	100,0	CE-KA İns. Mad. San. ve Tic. A.Ş.	07	2005	305.000
71	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Sarıkamış İşletmesi			Karadeniz Pet.Nak.İns. Ltd. Şti.	08	2005	1.325
72	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Tercan İşl. Makina ve teçhizat			İsmail KILIÇ	08	2005	92
73	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Aselsan	0,3	0,3	İMKB Satışı	08	2005	1.371
74	Varlık-SÜMER HOLDING	Tüketim	Sümer Holding	Merinos İşl. Makina ve teçhizat			Ere Metal Ltd. Şti.	09	2005	2.871
75	Blok	Ulaştırma	KTHY		50,0	50,0	ADA Havacılık ve TAŞ. A.Ş.	09	2005	33.000
76	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	TEKEL - TEKA ile Sigara San. İşl. A.Ş.'ye ait puro mar. ve varlıkları			İstanbul Tütün Mam. A.Ş.	10	2005	1.325
77	Blok	İletişim	T. TELEKOM/Blok satış 2005 *		100,0	55,0	OGER Telecoms O.G.G.	11	2005	6.550.000
78	Blok	Tüketim	ADAPAZARI ŞEKER FAB. A.Ş.		94,1	94,1	S.S.AdapazarıP. Ek. Koop	11	2005	45.750
79	Varlık/Diğer	Turizm	?	HILTON OTELI			Ortadoğu Otomotiv Tic. A.Ş.	11	2005	255.500
80	Varlık-THY	Ulaştırma	Usaş Hissesi	Hisse	7,8	3,0	Borsaya arz	08-09	2005	
81	Blok	Ara-Girdi	Tüpraş		51,0	51,0	Enerji Yatırımları A.Ş.	01	2006	4.140.000
82	Varlık/Diğer	Turizm	?	Büyük Ankara Oteli			Çelikler İnş. Sanayi AŞ	01	2006	36.830
83	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Kaldırım Tuzlası			Koyuncu Nak. Paz. Tic. AŞ	01	2006	40.700
84	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	İkiz Kuleler			TOBB	01	2006	100.000
85	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Kayacık Tuzlası			Mutlucan San. Ve Tic. AŞ	01	2006	42.200

86	Varlık-THY		Ulaştırma	Usaş Hissesi	Hisse	6,0	3,0	Borsaya Arz	01	2006	
87	(Blok+Borsaarz)Borsa	Sermaye Mali	Erdemir			46,1	46,1	Oyak (8 Temmuz 2006'da Danıştay ÖYK'nin satışa izin veren kararının yürütmesini durdurmuştur)	02	2006	2.770.000
88	Varlık-TEKEL	Tüketim	TEKEL	Yavaşan Tuzlası					03	2006	37.300
89	Varlık/Diğer	Turizm	?	Büyük Efes Oteli					03	2006	121.500
90	Varlık/Diğer	Turizm	?	Kızılay Emek İşhanı					03	2006	55.500
91	Blok	Mali	Başak Sigorta AŞ (not: Satış tutarı hemen sonraki satırdaki Başak emeklilik Aş Şirketini de içermektedir)			56,7	56,7	Groupama International	05	2006	268.000
92	Blok	Mali	Başak Emeklilik AŞ			41,0	41,0	Groupama International	05	2006	0
93	Borsayaarz	Ulaştırma	THY (II)			75,2	28,8	Borsa	05	2006	207.820
94	Varlık/Diğer	Turizm	?	Büyük Tarabya Oteli				Bayraktarlar Holding AŞ	06	2006	145.300
95	Varlık-KBI	Ara-Girdi	KBI	Murgul İst- Samsun'Da Varlıklar				Eti Bakır AŞ	07	2006	37.600

2003-2006 MART AYI KAPATILAN İŞLETMELER

No	Ana Sektör	Satılan Kuruluş	Satılan İşletme	Gün	Ay	Yıl
1	Tüketim	EBÜAŞ	Haydarpaşa Et İşleme Tesisi	24	4	2003
2	Tüketim	EBÜAŞ	Zeytinburnu Et Kombinası	24	4	2003
3	Tüketim	SÜMER HOLDING	Adana Pamuk Satınalma ve Çırcır Fab. İşletmesi	8	5	2003
4	Tüketim	TEKEL	Gaziantep İçki Fabrikası	7	7	2003
5	Tüketim	TEKEL	Şanlıurfa Suma Fabrikası	7	7	2003
6	Tüketim	TEKEL	Kırıkkale Şarap Fabrikası	7	7	2003
7	Ara-Girdi	SEKA	Akkuş İşletmesi	21	10	2003
8	Ara-Girdi	SEKA	Ardanuç İşletmesi	21	10	2003
9	Tüketim	TEKEL	Kocaeli Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	23	1	2004
10	Tüketim	TEKEL	Hendek Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	23	1	2004
11	Tüketim	TEKEL	Kelkit Kibrit Fabrikası	7	4	2004
12	Tüketim	TEKEL	Sinop Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	7	4	2004
13	Tüketim	TEKEL	Şarköy Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	7	4	2004
14	Tüketim	TEKEL	Merzifon Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	7	4	2004

15	Tüketim	TEKEL	Geyve Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	7	4	2004
16	Tüketim	TEKEL	Gölmarmara Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
17	Tüketim	TEKEL	Soma Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
18	Tüketim	TEKEL	Savastepe Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
19	Tüketim	TEKEL	Ulubey Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
20	Tüketim	TEKEL	Ahmetli Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
21	Tüketim	TEKEL	Yenice Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
22	Tüketim	TEKEL	Çivril Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
23	Tüketim	TEKEL	Fethiye Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
24	Tüketim	TEKEL	Bergama Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
25	Tüketim	TEKEL	Dikili Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
26	Tüketim	TEKEL	Trabzon Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
27	Tüketim	TEKEL	Menemen Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	3	8	2004
28	Tüketim	SÜMER HOLDING	Akdeniz Pamuklu Sanayi İşletmesi	3	8	2004
29	Tüketim	SÜMER HOLDING	Pazarlama İşletmesi	3	9	2004

30	Tüketim	SÜMER HOLDING	Antalya Pamuklu Sanayi İşletmesi	3	9	2004
31	Tüketim	SÜMER HOLDING	Bursa Merinos Yünlü San. İşletmesi	3	9	2004
32	Tüketim	TEKEL	Tabacs Turcs S.A.	3	9	2004
33	Ara-Girdi	KBI	Murgul İşletmesi	8	11	2004
34	Ara-Girdi	SEKA	Izmit İşletmesi	8	11	2004
35	Tüketim	SÜMER HOLDING	Van Deri ve Kundura Sanayii İşletmesi	2	12	2004
36	Tüketim	SÜMER HOLDING	Sarıkamış Ayakkabı İşletmesi	2	12	2004
37	Tüketim	SÜMER HOLDING	Tercan Ayakkabı İşletmesi	2	12	2004
38	Ulaştırma	TDI	Marmara Inc.	2	12	2004
39	Tüketim	TEKEL	Erzincan Tuz İşletme Müdürlüğü	31	1	2005
40	Tüketim	TEKEL	Fethiye Tütün Alım Noktası	20	3	2006
41	Tüketim	TEKEL	Bigadiç Tütün Alım Noktası	20	3	2006
42	Tüketim	TEKEL	İvrindi Tütün Alım Noktası	20	3	2006
43	Tüketim	TEKEL	Savaştepe Tütün Alım Noktası	20	3	2006

44	Tüketim	TEKEL	Sındırgı Tütün Alım Noktası	20	3	2006
45	Tüketim	TEKEL	Kınık Tütün Alım Noktası	20	3	2006
46	Tüketim	TEKEL	Kiraz Tütün Alım Noktası	20	3	2006
47	Tüketim	TEKEL	Kırklareli Tütün Alım Noktası	20	3	2006
48	Tüketim	TEKEL	Tekirdağ Tütün Alım Noktası	20	3	2006
49	Tüketim	TEKEL	Adıyaman Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
50	Tüketim	TEKEL	Ağrı Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
51	Tüketim	TEKEL	Aksaray Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
52	Tüketim	TEKEL	Amasya Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
53	Tüketim	TEKEL	Ardahan Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
54	Tüketim	TEKEL	Artvin Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
55	Tüketim	TEKEL	Batman Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
56	Tüketim	TEKEL	Bartın Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
57	Tüketim	TEKEL	Bayburt Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
58	Tüketim	TEKEL	Bilecik Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
59	Tüketim	TEKEL	Bingöl Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
60	Tüketim	TEKEL	Bitlis Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006

61	Tüketim	TEKEL	Bolu Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
62	Tüketim	TEKEL	Burdur Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
63	Tüketim	TEKEL	Çankırı Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
64	Tüketim	TEKEL	Düzce Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
65	Tüketim	TEKEL	Erzincan Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
66	Tüketim	TEKEL	Giresun Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
67	Tüketim	TEKEL	Gümüşhane Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
68	Tüketim	TEKEL	Hakkari Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
69	Tüketim	TEKEL	Isparta Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
70	Tüketim	TEKEL	İğdir Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
71	Tüketim	TEKEL	Karabük Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
72	Tüketim	TEKEL	Karaman Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
73	Tüketim	TEKEL	Kırkkale Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
74	Tüketim	TEKEL	Kırklareli Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
75	Tüketim	TEKEL	Kırşehir Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
76	Tüketim	TEKEL	Kilis Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
77	Tüketim	TEKEL	Mardin Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006

78	Tüketim	TEKEL	Muş Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
79	Tüketim	TEKEL	Nevşehir Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
80	Tüketim	TEKEL	Niğde Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
81	Tüketim	TEKEL	Osmaniye Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
82	Tüketim	TEKEL	Rize Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
83	Tüketim	TEKEL	Siirt Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
84	Tüketim	TEKEL	Sinop Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
85	Tüketim	TEKEL	Şırnak Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
86	Tüketim	TEKEL	Ş.Urfa Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
87	Tüketim	TEKEL	Tunceli Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
88	Tüketim	TEKEL	Uşak Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
89	Tüketim	TEKEL	Yalova Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
90	Tüketim	TEKEL	Yozgat Paz. ve Dağ. Başmüdürlüğü	20	3	2006
91	Tüketim	TEKEL	Kurtalan Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
92	Tüketim	TEKEL	Kiraz Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
93	Tüketim	TEKEL	Osmanlı Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
94	Tüketim	TEKEL	Alaçam Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006

95	Tüketim	TEKEL	Veziirköprü Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
96	Tüketim	TEKEL	Gümmüşhacıköy Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
97	Tüketim	TEKEL	Taşova Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
98	Tüketim	TEKEL	Bandırma Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
99	Tüketim	TEKEL	Şebinkarahisar Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
100	Tüketim	TEKEL	Demirci Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
101	Tüketim	TEKEL	Köprübaşı Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
102	Tüketim	TEKEL	Alaşehir Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
103	Tüketim	TEKEL	Karacasu Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
104	Tüketim	TEKEL	Gerze Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
105	Tüketim	TEKEL	M. Kemalpaşa Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
106	Tüketim	TEKEL	Buldan Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
107	Tüketim	TEKEL	Serinhisar Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
108	Tüketim	TEKEL	Bucak Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
109	Tüketim	TEKEL	Eşme Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
110	Tüketim	TEKEL	Urla Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
111	Tüketim	TEKEL	Kınık Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006

112	Tüketim	TEKEL	Tire Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
113	Tüketim	TEKEL	Muğla Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
114	Tüketim	TEKEL	Yatağan Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
115	Tüketim	TEKEL	Milas Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
116	Tüketim	TEKEL	Havza Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
117	Tüketim	TEKEL	Niksar Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
118	Tüketim	TEKEL	İslahiye Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
119	Tüketim	TEKEL	Ballesir Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
120	Tüketim	TEKEL	İvrindi Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
121	Tüketim	TEKEL	Sındırgı Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
122	Tüketim	TEKEL	Kemalpaşa Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
123	Tüketim	TEKEL	Balatıcık Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü	20	3	2006
124	Tüketim	TEKEL	Samsun Yaprak Tütün İşletme Atölyesi	20	3	2006
125	Tüketim	TEKEL	Osmanlı Yaprak Tütün İşletme Atölyesi	20	3	2006
126	Tüketim	TEKEL	Saruhanlı Yaprak Tütün İşletme Atölyesi	20	3	2006
127	Tüketim	TEKEL	Hatay Yaprak Tütün İşletme Atölyesi	20	3	2006
128	Tüketim	TEKEL	Bandırma Yaprak Tütün İşletme Atölyesi	20	3	2006

Kaynak: OİB bültenleri